

Kristen folkehøgskolepraksis som kirke?

En systematisk-teologisk fortolkning

Skrevet av:

Øystein Remen Evensen

Veileder: Bård E. H. Norheim

Biveileder: Rolf Kjøde

Kandidatnummer: 200

Antall ord: 20658

Avhandling i «Master in Theology and Ministry»

NLA Høgskolen, Bergen

Våren 2023

Sammendrag:

I denne oppgaven har jeg prøvd å se nærmere på kristen folkehøgskolepraksis og hvordan en slik praksis som kirke, vil kunne være nyttig for trosformidling i vår tid. Jeg har arbeidet med utgangspunkt i problemstillingen: «**På hvilket grunnlag er det mulig å forstå kristen folkehøgskolepraksis som kirke, og hvordan kan Andrew Roots teorier om trosopplæring og trosformidling i det sekulære bidra til å utvikle denne praksisen?**»

For å svare på problemstillingen har jeg gjennom en systematisk-teologisk fortolkning (Austad, 2008) i kombinasjon med en praktisk-teologisk tilnærming (Osmer, 2008) sammenlignet forskjellige kilder som til sammen utgjør oppgavens grunnlag. I tillegg har jeg definert to konkrete kristne folkehøgskolepraksiser, **kveldsmøte** og **medvandrer**, som hver for seg og sammen har vært utgangspunkt for mitt arbeid.

Grunnlaget for en kirkeforståelse er basert på et utvalg som beskriver kjennetegn ved den synlige kirke (Hegstad, 2009), Luthers 7 kjennetegn på kirke (Sprous og Michaels, 2016) sammen med en alternativ form for «flytende kirke» (Ward, 2002). Inspirasjon og litteratur knyttet til problemstillingens andre del er hovedsakelig basert på boken «Faith Formation in a Secular Age» (Root, 2017).

Jeg har demonstrert at to folkehøgskolepraksiser *sammen* kan sees på som kirke, selv om de hver for seg har noen vesentlige mangler. Basert på denne oppgaven har disse praksisene vist seg godt egnet til formidling av kristen tro i en sekulær tid.

Øystein Remen Evensen

oystein@molde.fhs.no

Mobil: 92 22 36 39

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	5
1.1 Forord	5
1.2 Tematikk	6
1.3 Problemstilling	7
1.4 Folkehøgskole	7
1.5 Kristen folkehøgskolepraksis	8
1.6 Oppgavens formål	9
1.7 Forskningsoversikt	10
1.8 Oppgavestruktur	11
1.9 Ordavklaring	11
1.10 Kveldsmøte og medvandrere på Molde folkehøgskole	11
2.0 METODE	14
2.1 Innledning	14
2.2 Teologisk perspektiv	14
2.3 Kritikk til metode og kildevalg	14
2.4 Systematisk teologi	15
2.5 Praktisk teologi	16
2.5.1 Den normative oppgaven	17
2.5.2 Den strategisk-pragmatiske oppgaven	18
3.0 TEORI	19
3.1 Innledning	19
3.2 Del 1 – Hva er kirke?	19
3.2.1 Den virkelige kirke	19
3.2.1.1 Kirken: Mennesker samlet i Jesu navn	20
3.2.1.2 Gudstjenesten: Samlet i Jesu navn	22
3.2.1.3 Sendt til verden	23
3.2.1.4 Fellesskap med hverandre	24
3.2.1.5 Fellesskap av tjenester	25
3.2.2 Kirkens kjennetegn	26

3.2.3	Flytende kirke	28
3.3	Del 2 – Kirke i en sekulær tid	31
3.3.1	Trosdannelse i en sekulær tid	31
4.0	DRØFTING	37
4.1	Innledning	37
4.2	Hvordan kan vi forstå hva kirke er?	37
4.3	Kan folkehøgskolepraksis sees på som kirke?	42
4.3.1	Kveldsmøte	42
4.3.2	Medvandrer	46
4.4	Hvordan kan kristen folkehøgskolepraksis som uttrykk for kirke utvikles i en sekulær tid?	44
5.0	KONKLUSJON	54
5.1	Oppsummering	54
5.2	Kristen folkehøgskolepraksis som kirke i vår tid	55
5.3	Utsyn	55
5.4	Videre forskning	55

Litteraturliste

1.0 Innledning

1.1 Forord

For snart 23 år siden startet jeg på folkehøgskole, et valg som, sett i ettertid, på mange måter har vært med på å forme den jeg, og som har preget retningsvalg i livet på ulike plan. Jeg var på det tidspunktet en ung mann med et sterkt ønske om å være kristen. Dette valget hadde inntil da medført noen konsekvenser som fikk meg til å stille spørsmål ved hvordan man kunne leve som kristen uten å måtte gi avkall på mange av livets gleder. Folkehøgskoleåret ble for meg et kontant svar. Her fikk jeg kombinert alt jeg elsket å gjøre i rammen av et kristent miljø. Min frykt ble erstattet av erfaringen av at det nettopp var gjennom et liv som kristen at gleden var størst. Opplevelsen av at det kristne livet er et fullverdig og velsignet liv, sitter fremdeles rotfestet i meg, og som folkehøgskolelærer og far ønsker jeg å bidra til at mine barn og elever skal få mulighet til å ta del i denne historien. Som ansatt på en kristen folkehøgskole har det derfor for meg vært naturlig å stille spørsmålet: Hvordan formidle min erfaring med å være kristen på en god måte?

Hvilken plass som trosformidler skal en folkehøgskole ha? Hvilken rolle kan en form for folkehøgskoleteologi tilføre ungdommers trodannelse i vår tid? Hvor går veien videre for de kristne folkehøgskolene i møte med en generasjon hvor troen på en levende Gud ikke blir sett på som relevant? Har samfunnets sekulære krefter satt trosformidling sjakk matt, eller er folkehøgskolens tilnærming et perfekt redskap for akkurat i dag, i vår tid, å kunne forkynne evangeliet? Det er mye som har forandret seg siden jeg selv gikk på folkehøgskole. Mye av det som for 20 år siden lå fast, er i dag oppe til diskusjon. Kristendommens rolle i samfunnet virker å være endret, så hva innebærer dette for en kristen folkehøgskole?

Med utgangspunkt i egen troshistorie og engasjement knyttet til trosformidling, vil jeg ikke legge skjul på at mitt arbeid med denne oppgaven på mange måter er av personlig betydning. Selv om valgte tema og problemstilling kan være spennende nok i seg selv, har det vært viktig for meg å kunne rettferdiggjøre tidsbruk og prioriteringer som er lagt ned i dette 2-årige masterstudiet og i denne avsluttende oppgaven. Foruten mine egne teologiske interesser, har min rolle som familiefar og folkehøgskolelærer vært medvirkende i valg av tema og problemstilling.

Jeg vil takke min arbeidsgiver og styret på Molde folkehøgskole for støtte og tilrettelegging. En varm takk går også til mine to bestevenner, som i løpet av en 20-års periode gjennom kommunikasjon på e-post og meldinger har fylt mitt i utgangspunktet tomme glass med overdådige adjektiv, symbolikk, dikt og ordspill. Mest sannsynlig har deres evne til å fremprovosere skriftlige svar fra meg vært skrivegnisten som fikk en boksky sportsidiot til å tørre å tenne teologiens akademiske flamme. Jeg vil rette en stor takk til mine veiledere, som i min *famling* hjalp meg å finne *retning*. Takk for ideer, visdom og teologisk innsikt som jeg bare kan drømme om å en gang nærme meg. Takk til mine tre barn som til tross for egne behov for oppmerksomhet, tålmodig har støttet meg. Min kjærligste takk går til min elskede kone, som kanskje ikke så for seg at disse to årene skulle bli slik de ble. I litt for mange og lange perioder har hun alene måtte bære familiens behov med sine omsorgsfulle hender. Til slutt vil jeg ydmykt takke min Gud, som gjennom mine 42 år trofast har gått ved min side. Takk for at du på underfullt vis gir meg trygghet, frihet og glede, til og med når jeg må sitte stille og skrive.

1.2 Tematikk

Tematikken speiler på mange måter mye av det jeg som menneske og kristen er engasjert i og nysgjerrig på. Det virket derfor som en god ide å sikte seg inn på et tema som kunne være relevant for meg som trosformidler i rollen som far og folkehøgskolelærer. Hvordan kan jeg som far og lærer snakke om Jesus og formidle evangeliet til mine barn og elever? Denne oppgaven er en avsluttende del av det 2-årige studiet «Master in Theology and Ministry», som gjennom et lagt studieløp også har vært med på å påvirke valg av tematikk og litteratur. Høsten 2022 gjorde et videointervju i faget «Youth Ministry as Theory and Practice» stort inntrykk. Denne samtalen beskrev samfunns- og generasjonsutfordringer som kirke og ungdomsarbeid(ere) i dag må forholde seg. Fagansvarlig Gretchen Schoon Tanis, i samtale med Andrew Root, reflekterte rundt flere aspekter som virket svært kjente, samtidig som de for meg ikke var artikulert tidligere. I det påfølgende refleksjonsarbeidet falt det naturlig å arbeide videre med tematikken. Ved å synliggjøre folkehøgskolens egenart og hvordan man kan relatere de kristne folkehøgskolenes praksis til kirkebegrepet, så jeg en mulighet til å kunne tilføre kunnskap om trosformidling til dagens unge. Problemstillingen tok videre form i samspill med veilederne.

1.3 Problemstilling

Min problemstilling og forskningsspørsmål for denne besvarelsen er:

«På hvilket grunnlag er det mulig å forstå kristen folkehøgskolepraksis som kirke, og hvordan kan Andrew Roots teorier om trosopplæring og trosformidling i det sekulære bidra til å utvikle denne praksisen?»

Denne formuleringen kan også sees på som tre oppgaver som jeg ønsker å se nærmere på i teori og senere drøfting.

- Hvordan kan vi forstå kirke? Hva er kirke?
- Hvordan kan vi tolke eller forstå folkehøgskolepraksis som kirke?
- Hvordan kan Roots teorier bidra til utviklingen av en slik praksis?

1.4 Folkehøgskole

En folkehøgskole har litt andre rammer og tilnærming til utdanning sammenlignet med høyskoler og universiteter. Folkehøgskolelovens §1-2 slår fast at dette er et år uten eksamener og karakterer. Det formelle målet er å fremme allmenndanning og folkeopplysning, hvor skolene selv innenfor disse rammene utformer sitt verdigrunnlag (LOV-2002-12-06-72, 2002). Folkehøgskolerådet presenterer på sin hjemmeside en tredelt folkehøgskolepedagogikk bygd prinsippene om samtalebasert, erfaringsbasert og deltagerstyrt undervisning (Folkehøgskolerådet, 2023).

De norske folkehøgskolene er organisert i to forbund, de kristne i IKF (Informasjonskontor for kristen folkehøgskole) og de frilynte gjennom IF (Informasjonskontoret for Folkehøgskolen). Min oppgave og problemstilling retter seg mot førstnevnte, da det er de kristne folkehøgskolenes praksis jeg ønsker å rette søkelyset mot. Som skoleslag skiller folkehøgskolen seg ut, med en noe alternativ pedagogikk som retter seg mot å utvikle hele mennesket. Sentralt står N.F.S Grundtvigs visjon «en skole for livet». Grundtvig kan sees på som inspirator og grunnlegger av folkehøgskolens ide (Lövgren & Det Teologiske, 2018, p. 23).

1.5 Kristen folkehøgskolepraksis

Denne oppgaven tar for seg kristen folkehøgskolepraksis. Hvordan skal en så forstå det? En kristen praksis blir av Dorothy C. Bass og Craig Dykstra beskrevet som «things Christian people do together over time to address fundamental human needs in response to and in the light of God's active presence for the life of the world» (Norheim, 2014, p. 8). Ifølge Bass og Dykstra er altså kristne praksiser – som forbønn og gjestfrihet – noe en gjør sammen, som en respons på menneskelige behov, og i lyset av Guds aktive nærvær i verden. Praksis-begrepet vil ikke drøftes inngående her. Denne oppgaven vil imidlertid beskrive to helt konkrete praksiser i den kristne folkehøgskolehverdagen (se under), med den hensikt å vurdere om de kan tolkes som uttrykk for kirke. Disse to praksisene har jeg valgt å beskrive som 1) Folkehøgskolenes frivillige kristne kveldsmøte og 2) en lærer-elevrelasjon som videre i denne oppgaven vil bli referert til som: **1. Kveldsmøte og 2. Medvandrer**

Denne første praksisen er knyttet til de kristne folkehøgskolenes kveldsmøte som vanligvis blir holdt en gang per uke og ofte inneholder lovsang, andakt, enkle troshandlinger og fellesskap. Selv om det vil kunne variere noe fra skole til skole hvordan denne praksisen gjennomføres, er den et tilbud ment som en av flere arenaer hvor kristen tro og tanke blir formidlet. Det som skiller denne praksisen fra lignende aktiviteter og som gjør den spesielt interessant, er valgfri deltakelse og elevinvolvering. I motsetning til morgensamlinger og obligatoriske fag som inneholder kristen tro og tanke, er kveldsmøtet et frivillig tilbud hvor fortrinnsvis ansatte, men også elever, deler tros- og livshistorier. De vil se på kveldsmøtet i konkurranse med alternative fritidsaktiviteter, og vurdere dets verdi og relevans som et skoletilbud fra uke til uke. I artikkelen «Secular Youth and Religious Practice Candle Lighting in Norwegian Folk High Schools» viser Johan Lövgren til forskning hvor Norge blir nevnt (sammen med våre nordiske naboland) som det samfunnet som har beveget seg lengst mot sekulære og rasjonelle verdier (Lövgren & Det Teologiske, 2018, p. 131). Det er interessant å se denne praksisen i de kristne folkehøgskolene som et fenomen som synes å tegne et alternativt bilde. Lövgren viser til at en stor andel av skolenes elevkull deltar i denne formen for kristne verdibaserte samlinger. I tillegg beskriver han denne samlingen som en praksis formet og preget av dette møtet mellom en kristen skoles identitet og røtter og en stor andel elever uten en slik erfaring som deltakere (Lövgren & Det Teologiske, 2018, p. 132).

Den andre praksisen er i stor grad knyttet til folkehøgskolens egenart, hvor elevene gjennom et komprimert og intensivt skoleår blir godt kjent med lærere og andre ansatte, som på

skolen, på turer, i undervisningen eller på internatet, i glede og sorg knytter tette bånd. For mange folkehøgskoleansatte gir en slik relasjon muligheten til å formidle et budskap med ord samtidig som det underbygges med handling. Uttrykket *medvandrer* kommer med en god dose teologisk bagasje. Som folkehøgskolelærer ved en kristen skole kan det være fristende å trekke en parallell til Bibelen, hvor en lærer med sin klasse kan gi assosiasjoner til Jesu relasjon til sine disipler. En slik sammenligning legger kanskje et urimelig høyt press på læreren, men det pedagogiske utgangspunktet for trosdannelse er spennende. Andre paralleller kan sees gjennom at disiplene ble sendt ut to og to (Mark 6, 7) og hvordan Paulus ofte dro sammen med en annen på sine misjonsreiser (eksempler fra Apg 13; 16; 20).

En medvandrer vil kunne sees på som en omsorgsfull venn, en god lytter, et forbilde, en som sier sannheten også når det koster og en som er til å stole på. **Medvandrer** i denne besvarelsens vektlegger og er ment å beskrive *en relasjon mellom lærer /ansatt og elev, hvor rammene av et folkehøgskoleår gir et utgangspunkt for en nær relasjon, hvor gjensidig tillitt legger til rette for å snakke om tro underbygget med handling.*

Jeg håper denne rammen som utgangspunkt for formidling kan gi en ny innfallsvinkel og utfylle den første praksisen i forsøket på å svare på problemstillingen. Med dette som utgangspunkt ønsker jeg å nærme meg hvordan vi kan se på disse praksisene, og hvorvidt de kan forstås som et uttrykk for kirke. Jeg vil i innledningens siste kapittel (1.10) gi et eksempel på hvordan kveldsmøte og medvandrer kan komme til uttrykk på Molde folkehøgskole.

1.6 Oppgavens formål

For det første ønsker jeg å tydeliggjøre sentrale kjennetegn på kristen folkehøgskolepraksis, for blant annet å synliggjøre muligheter og fallgruver for en kristen folkehøgskolepraksis som kirke. Det vil forhåpentlig være til hjelp for folkehøgskoleansatte som ønsker å være best mulig rustet til å møte dagens unge med evangeliet. I et Norge som i økende grad preges av sekulære holdninger, håper jeg at mitt arbeid kan tilføre økt kompetanse til skolens kristne arbeid. For det andre håper jeg denne oppgaven kan peke på noen faktorer som man i kirke- og menighetsarbeid kan ta lærdom av. I en tid med synkende antall unge i kirker og bedehus synes det høyst relevant å tilegne seg mest mulig kunnskap om hvilke faktorer som påvirker i hvilken grad unge voksne på tross av å vokse opp i en sekulær verden, kan finne det meningsfylt å søke Gud. Kanskje finnes det noen nøkkelfaktorer som kan være til hjelp

uavhengig av hvilken arena eller situasjon man befinner seg i. For det tredje ønsker jeg med denne oppgaven å bidra til å synliggjøre hva et kristent arbeid i folkehøgskolen *er* eller kan se ut som i vår tid. Hvilke utfordringer og hvilke muligheter finnes? For det fjerde ønsker jeg å gi et bidrag til eiere av folkehøgskoler i form av kunnskap om hvilke muligheter og begrensninger en folkehøgskole har i sin trosformidling. Hva er en realistisk ambisjon for en skoleeier med tanke på formidling av kristen tro og tanke?

1.7 Forskningsoversikt

Som nevnt var min tilnærming til dette arbeidet inspirert av Andrew Root. Selv om hans tematikk fattet min interesse som folkehøgskolelærer, er nok ikke dette skandinaviskebaserte skoleslaget inkludert i hans forskning. Gjennom et deltidsstudium på Det teologiske Menighetsfakultetet i 2013-15 ble jeg introdusert for Tom Tillers arbeid gjennom boken *Læringskoden – Fra Karakterer til Karakter* (2014). Han ser på årsaker til frafall i den videregående skolen, og argumenterer for en pedagogisk tilnærming hvor hele eleven som menneske blir ivaretatt. En slik læringskode finner man ifølge Tiller i folkehøgskolen.

En sterk bidragsyter til fagfeltet er Førsteamanuensis Johan Lövgren, som gjennom flere artikler og boken *Tro i Praksis* (2014) beskriver en folkehøgskolepedagogikk. I sin doktoravhandling *The Reflective Community: Learning Processes in Norwegian Folk High Schools* (2018), har Lövgren spesielt fokus på Etienne Wengers teorier om sosial læring. Hvor finner læringsprosessene sted og på hvilken måte kan verdisyn og religion påvirke dette? Lövgren presenterer sine funn som et unikt læringsfellesskap, *The reflective community*.

Av interesse kan det nevnes et bredt utvalg masteravhandlinger som berører folkehøgskoletematikk, men av disse kun et fåtall som ser spesifikt på folkehøgskole knyttet til kirke eller trosformidling. To masteravhandlinger fra nyere tid er verdt å nevne. Henning Boklund (2022) ser i deler av sin oppgave på trodannelse i folkehøgskolen, og Todd Johnsen (2020) beskriver «reisen» som en nyansatt folkehøgskolelærer går gjennom. Johnsens hovedfokus er en tolkning av nære vennskap og relasjoner, og hvordan disse i et kristent folkehøgskolefellesskap er med på å påvirke og forme en person. Hans tilnærming tar utgangspunkt i forskning basert på egne erfaringer.

Jeg har ikke funnet forskning på mitt tema hvor det er gjort en direkte kobling mellom folkehøgskolepraksis og kirke. Mitt arbeid kan likevel sies å relatere til Tiller og Lövgrens forståelse av folkehøgskolepedagogikk, og kan også sees på som et svar på sistnevntes uttalte mangel på forskning innen dette feltet (2018).

1.8 Oppgavestruktur

Denne oppgaven er delt inn i 5 hovedkapitler, i tillegg til innledende sammendrag og litteraturliste. Etter *innledningen* følger en presentasjon av hvordan jeg *metodisk* har gått frem etterfulgt av et *teorikapittel*. Videre *drøfter* jeg oppgavens problemstilling med utgangspunkt i to valgte praksiser og teori. Avslutningsvis vil jeg *oppsummere* og *konkludere*, etterfulgt av noen tanker om veien videre.

1.9 Ordavklaring

Flytende kirke: Dette uttrykket er en oversettelse av Pete Wards «Liquid Church». *Flytende* er i denne sammenheng da ikke ment som noe som flyter i motsetning til noe som synker. Utrykket må forstås i retning av noe som ikke er fast, statisk eller permanent, men i bevegelse. En kirke som ikke er knyttet til en plass eller et tidspunkt, men noe man *gjør* og *er*, og som Ward beskriver som «en serie av forhold og kommunikasjon mellom mennesker» (Ward, 2002, p. 2).

1.10 Kveldsmøte og medvandrer på Molde folkehøgskole

Før vi beveger oss videre til denne oppgavens neste kapittel (Metode), vil jeg avslutte med en dialog. Den er bevisst lagt inn som siste del av innledningen slik at den er friskt i minne når metodekapittelet lese. Det kan diskuteres om en slik måten å presentere praksisene på hører hjemme i denne type avhandling. Jeg vil argumentere for bruken da dialogen både vil gi et konkret eksempel på hvordan trosformidling i folkehøgskolen kan se ut, i tillegg til å illustrere noen av mine poeng til diskusjonen senere. Dialogen er en fiktiv beskrivelse som er basert på mine opplevelser som lærer og trosformidler. Den beskriver noen av kjennetegnene til kveldsmøte «PitStop» og viser et eksempel på en elevreaksjon i møte med denne folkehøgskolepraksisen. Gjennom elevens relasjon til læreren blir også medvandrerrollen beskrevet.

Handlingen er satt til før og etter Molde folkehøgskoles kveldsmøte «PitStop», som holdes hver torsdag 2100 i peisestua, sett gjennom en elevs øyne (Elev 1).

På vei mot auditoriet hvor Manchester United snart skal spille Europa League kamp, møter hovedpersonen to medelever (Elev 2 og 3):

Elev 1: «Hei! Hvor skal dere? Er det ikke kamp?»

Elev 2: «Det er «PitStop» om 10 minutter, alle skal».

Elev 1: «Er ikke det et sånt kristent møte hvor man bare sitter i ro?»

Elev 3: «Det er egentlig ganske *chill* vi synger kule sanger, iblant forteller lærerne eller ansatte om helt syke opplevelser, og i dag skal en av fotballgutta dele sin livshistorie. Så er det alltid god stemning og mat etterpå.»

Elev 2: «Den ene sangen *Oceans*, er bare utrolig fin. Jeg kommer mest for synginga, bryr meg ikke så veldig om resten. Når han ene læreren snakker om sånne mirakler og bønnesvar blir det litt for mye for meg. Hallo, vi lever i 2023!»

Elev 3: Jeg tror litt på det der jeg, selv om jeg aldri har vært kristen. En gang i måneden har vi Tomasmesse, da kan vi tenne lys for noen vi er glad i, eller skrive bønnelapper som blir lest høyt eller brent opp, du kan velge. På slutten av samlingen synger vi alltid velsignelsen, jeg vet ikke helt hvorfor, men jeg får alltid en så god følelse i kroppen etterpå.»

Elev 1: «Greit, jeg *joiner*, United taper sikkert likevel.»

På vei ut av Peisestua:

Elev 3: «Nå, hva syns du?»

Elev 1: «Det var greit det, fatter ikke at han i klassen din turte å fortelle det der med mobbinga. Det gikk skikkelig inn på meg.»

Elev 2: «Så du alle klemmene han fikk etterpå? Han står fortsatt og snakker med hun pene fra idrettsklassen. Det må være utrolig digg å få så mye støtte, jeg vurderer å dele en historie snart.»

Elev 1: «Jeg skal ikke opp på den scena, uansett om det fører til at jeg får dame. Forresten, hva synes dere om historia læreren fortalte etterpå?»

Elev 3: «Det var jo din lærer som fortalte om hvor redd hun var for ikke å være bra nok. Er hun like kul som jeg har fått inntrykk av?»

Elev 1: «Ja, hun er skikkelig bra. Det var sprøtt, på tur forrige uke snakket vi faktisk om det samme. Hvordan mange ofte ikke tør vise eller snakke om det som er vanskelig og bare tuller

det bort. Hun fortalte meg at hun var skikkelig usikker som ungdom, men at troen på Jesus gav trygghet. Akkurat det skjønner jeg ikke en dritt av. Men jeg har fått utrolig respekt for henne. Kan det være noe i det derre Jesus opplegget? Det er litt uvant at en voksen snakker med oss om sånne ting. Hun bryr seg liksom, på ordentlig.»

Elev 3: «Nice, da blir det PitStop neste torsdag også. Skal vi stikke opp på rommet mitt og se *Ex on the Beach*?»

Elev 1: «Klart det! Nå er det på tide at det kommer inn noen nye eks'er.»

Elev 3: «Jepp, på reklamen så det ut som det var et nytt par som flyttet inn i *penthouse*.»

Elev 1: «Kult, det blir drama! Håper de fortsetter å stenge ute han som kom inn sist.»

Elev 3: «Enig, han er så sær og usikker at jeg blir sliten av å se på.»

Elev 2: «Kan jeg få bli med?»

Elev 3: «Sorry, det blir så tett med tre, du kan jo se det på ditt rom? Sees i morra!»

2.0 Metode

2.1 Innledning

«Hvilken fremgangsmåte skal en følge?» spør Torleiv Austad i boken *Tolkning av kristen tro* (2008). Metodevalget viser hvilke grep som er tatt for å besvare problemstillingen. Austad peker på at man innen systematisk teologi skaffer seg innsikt ved å se nærmere på forskjellige kilder og tradisjoner i tillegg til å vise at man kjenner kultur, samfunns- og kirkeliv som favner det man ønsker svar på (Austad, 2008, p. 15). I møte med teori og valgt materiale ønsker jeg å bruke denne fremgangsmåten for å svare på problemstillingen.

Generell definisjon:

«Med metode (gresk: *methodos*) forstår vi *planmessig fremgangsmåte* for å nå *et kunnskapsmessig mål*» (Austad, 2008, p. 15).

2.2 Teologisk perspektiv

Valg av metode innen systematisk teologi er nært knyttet til teologisk perspektiv eller teologisk grunnsyn (Austad, 2008, p. 120). Som ansatt i en indremisjonseid (NMRI) folkehøgskole og medlem av Norkirken Molde (Normisjon) har jeg mitt utgangspunkt i en luthersk tro og tradisjon. Mitt valg av metode og perspektiv er ment å gjenspeile den teologiske tradisjon jeg befinner meg i. Min arbeidsgiver og eier vektlegger misjonstanken sterkt, hvor formidling av kristen tro og tanke kan sees på som et overordnet mål for skoledriften. For skolen og dens ansatte vil nok det teologiske perspektivet kunne variere fra person til person, men å drive en generelt god skole, faglig og sosialpedagogisk, vil nok for noen stå høyere på prioriteringslisten enn forkynnelse og misjon. Kristen folkehøgskole som nordisk fenomen vil som Lövgren viser til, være et møte mellom skolens kristne tradisjon og elever som i liten grad har erfaring med dette. I et slikt spenn blir spørsmålet om hva en folkehøgskole skal være, interessant, og er også en del av grunnen til at jeg ønsker å se nærmere på denne problemstillingen ved hjelp av relevant teori og valgte metoder.

2.3 Kritikk til metode og kildevalg

Ved valg av denne tilnærmingen er det *ikke* min intensjon å søke en bekræftelse på de forutinntatte meninger jeg har relatert til problemstillingen. Man kan stille spørsmål ved

hvorfor disse kildene ble valgt, og om de sammen med valgte metode gir et bredt nok grunnlag til en god besvarelse. Jeg har forsøkt å vise relevans ved valg av kilde basert på forfatterens teologiske holdning, balansert opp mot folkehøgskole som skoleslag og dens historie, samt eiers og eget ståsted. Følgelig ville nok utvalget av teori sett noe annerledes ut dersom jeg hadde jobbet på en folkehøgskole med en eier med et annet teologisk grunnsyn. Jeg mener likevel at det i et slikt tilfelle er relevans og overføringsverdi i dette arbeidet, med tanke på de likheter og felles rammefaktorer som ligger i pedagogikk og praksiser på en kristen folkehøgskole.

2.4 Systematisk teologi

Min problemstilling kan belyses fra forskjellige teologiske grener eller fag. Kirkehistorie, ekklesiologi eller bibelfagene kan sees på som sentrale, i tillegg til praktisk teologi. Austad peker på at en slik kunnskap, innhentet fra forskjellige fagområder, som til sammen skal kunne gi et godt grunnlag for å svare på *hva kristen tro er*, hører til systematisk teologi. Austad peker også på at man ved å nærme seg et slikt spørsmål om kristen tro, også bør si noe om hvem og hvilke mennesker man tolker for (Austad, 2008, p. 28), noe jeg har redegjort for i oppgavens innledning (1.5).

I bokens innledning nevner Austad viktigheten av å undre seg, relatert til teologi generelt. Undringen gir grunnlag for spørsmål og problemstillinger som igjen kan føre til nye tanker og ny innsikt (Austad, 2008, p. 17). For min del har denne undringen ført til spørsmål som: hvor er Gud i folkehøgskolen? Og kan man finne en form for kirke i folkehøgskolepraksis? I så fall, hvor og på hvilken måte kommer dette til syne? For å svare på min undring har jeg derfor vurdert hvordan dette kan gjennomføres på en god måte. En kvalitativ eller kvantitativ empirisk tilnærming tror jeg kunne gitt gode svar, men samtidig blitt nokså omfattende for å få et representativt svar på problemstillingen. Jeg har derfor valgt en systematisk metodisk tilnærming, da jeg mener å kunne vise til:

1. Grunnlag og teori for å kunne si noe om kirken som fenomen.
2. Teorier som omhandler kristen tro og ungdomsarbeid i dagens sekulære samfunn.
3. Kjennetegn og fellestrekk innen to utvalgte praksiser ved kristne folkehøgskoler.
4. Teoretiske kilder som samlet er egnet til å diskutere og drøfte problemstillingen.

«Målet er å kunne tegne et mest mulig helhetlig bilde av hva kristendom er i dag, med særlig vekt på talen om Gud som treenig Gud» (Austad, 2008, p. 32). For min besvarelse vil dette *bildet* være knyttet til hvordan ansatte og elever på en folkehøgskole gir uttrykk for og formidler sin tro. Mer spesifikt vil denne oppgaven se på hvordan trosformidling skjer i relasjon mellom lærer og elev (medvandrere), og gjennom folkehøgskolens kristne kveldsmøte. I tillegg til dette, er det besvarelsens mål å undersøke på hvilken måte en slik folkehøgskolepraksis kan knyttes opp mot kjennetegn på kirke.

2.5 Praktisk teologi

Pete Ward beskriver praktisk teologi som «... any way of thinking that takes both practice and theology seriously» (Ward, 2017, p. 5). Austad vektlegger på sin side en mer faglig vinkling. Praktisk teologi er rettet mot prestatjeneste og annen kirkelig tjeneste, hvor homiletikk og liturgikk, pastorallære og sjelesorg, kirkekunnskap og kirkerett, religionspedagogikk, religionspsykologi og religions sosiologi nevnes som sentrale disipliner (Austad, 2008, p. 29).

I Richard R. Osmer's bok *Practical theology; An Introduction* (2008), beskrives fire kerneoppgaver som verktøy for tolkning innen praktisk teologi. Disse fire oppgavene er knyttet opp mot fire spørsmål som kan oppsummeres som følger:

1. Den beskrivende empiriske oppgaven; hva er det som skjer?
 2. Den fortolkende oppgaven; hvorfor skjer dette?
 3. Den normative oppgaven; hva burde ha foregått eller skjedd?
 4. Den pragmatisk-strategiske oppgaven; hvordan skal vi reagere eller svare på dette?
- (Osmer, 2008, p. 4)

Med utgangspunkt i denne oppgavens problemstilling ønsker jeg å sette søkelys på den tredje og fjerde oppgaven i Osmer's modell, nemlig den normative og pragmatisk-strategiske oppgaven. De to første av Osmer's oppgaver vil jeg kun ta for meg kort i starten av oppgaven når jeg gir en beskrivelse av utgangspunktet og konteksten som førte til problemstillingen. Dette har jeg allerede belyst i noen grad gjennom oppgavens innledning. Osmer presenterer disse fire «core tasks of practical theological interpretation» som et hjelpemiddel eller en fremgangsmåte, hvor hans eget eksempel i boken er rettet mot utfordringer som en leder av en menighet møter (Osmer, 2008, p. 4). Jeg mener likevel at en slik fremgangsmåte kan ha overføringsverdi til denne oppgavens problemstilling. Mitt mål er å knytte Osmer's første

oppgave til innledningen, og videre hans andre til valgt teori, som skal gi hjelp på leting etter svar. Pete Ward understreker dette i boken *Introducing Practical Theology* gjennom sin beskrivelse av Osmer's andre oppgaver som «en utforskning av forskjellige teorier i søken etter nye perspektiv og innsikt, i håp om at dette kan nyansere og gi hjelp til å belyse situasjonen» (Ward, 2017, p. 99). Videre håper jeg at Osmer's tredje oppgave kan spille en nøkkelrolle i søken etter det normative, altså hva som eventuelt burde kjennetegne folkehøgskolepraksis som kirke. I drøftingskapittelet og konklusjonen er målet å finne gode svar på problemstillingen i spennet mellom Osmer's normative og pragmatiske-strategiske kjerneoppgaver.

2.5.1 Den normative oppgaven

I et skoleslag karakterisert av stor grad av frihet i utforming og gjennomføring av undervisning og sosialpedagogiske opplegg, er det noe krevende å skulle peke på det normative. Som kirke eller menighet med utgangspunkt i norske og folkehøgskolens røtter og tradisjon er det kanskje litt enklere. Osmer viser til tre tilnærminger ved sin normative oppgave innen teologisk tolkning:

1. *Theological Interpretation*: using theological concepts to interpret particular episodes, situations, and contexts, informed by a theory of divine and human action.
2. *Ethical Reflection*: using ethical principles, rules, or guidelines to guide action toward moral ends.
3. *Good Practice*: deriving norms from good practice, by exploring models of such practice in the present and past or by engaging reflexively in transforming practice in the present (Osmer, 2008, p. 161).

I det videre arbeidet med kirkebegrepet og i hvilken grad det kan sies å ha en plass i folkehøgskolens praksis, finner jeg denne tilnærmingen nyttig på leten etter hva som burde karakterisere folkehøgskolens praksis, og for å svare på i hvilken grad min antagelse i problemstillingen holder mål. Gjennom teologisk tolkning, etisk refleksjon og eksempler på god praksis ønsker jeg å synliggjøre det normative i disse praksisene.

2.5.2 Den pragmatisk-strategiske oppgaven

Osmer beskriver denne oppgaven som en praktisk teologisk tolkning: «The task of forming and enacting strategies of action that influence events in ways that are desirable» (Osmer, 2008, p. 176). Denne siste av Osmeres kjerneoppgaver forsøker altså å finne svaret på eller vise vei mot et ønsket mål. Mitt mål er å beskrive episoder eller situasjoner som gir grunnlag for å styrke eller svekke svar på problemstillingen. Videre vil jeg peke på praksis som kan vise vei videre. Jeg er nysgjerrig på om utfallet peker i retning av en kristen folkehøgskolepraksis som *kan* eller *ikke kan* sies å være kirke, eller noe imellom. På vei dit vil jeg benytte dette pragmatisk-strategiske verktøyet som nøkkel til Andrew Roots teorier innen kristen trosformidling i en sekulær tid. I tillegg vil det være relevant å benytte denne metoden helt til slutt i kapittel 5.3 *Hvor går veien videre?*

Når vi da beveger oss videre til denne oppgavens teoridel, er målet, som skissert i dette kapitlet, i **Del 1** å etablere et begrep om kirke som fenomen, og i **Del 2** å belyse teorier som omhandler kristen tro og ungdomsarbeid i dagens sekulære samfunn.

3.0 Teori

3.1 Innledning

I min problemstilling ønsker jeg å se nærmere på kristen folkehøgskolepraksis som kirke. Jeg ønsker derfor i **Del 1** å redegjøre for kjennetegn og beskrivelser som kan si noe om hva kirke er og kan romme. Jeg ønsker først å trekke frem et utvalg av kjennetegn på kirke basert på fem av Harald Hegstads kapitler fra bok *Den virkelige kirke* (2009). Hans bidrag er først og fremst ment å gi et bredt utgangspunkt og terminologi til begrepet kirke. I kapittel 3.2.2 Kirkens kjennetegn, baserer jeg meg på R. C. Sproul og S. J. Nichols' presentasjon av Luthers syv elementer av kirkens synlige liv fra boken *The Legacy of Luther*. Avslutningsvis ser jeg på Pete Wards visjoner i kapittel 3.2.3 Flytende kirke, med utgangspunkt i hans bok *Liquid Church* (2002). Utvalget er gjort med et ønske om å dekke et bredt utvalg av karakteristikk, samtidig som kjennetegnene kan sies å kunne knyttes til problemstillingen og være relevant opp mot kristen folkehøgskolepraksis. Denne første delen er ment å peke på kirken slik den historisk kommer til uttrykk i en norsk luthersk tradisjon. I **Del 2** er målet å beskrive kjennetegn på vår tids sekulære dreining som også de kristne folkehøgskolene i sin trosformidling vil kunne være påvirket av. Her vil Andrew Roots *Faith Formation in a Secular Age* (2017) være hovedkilde til hvordan man ser på kristen trosformidling og trodannelse i en sekulær tid.

3.2 DEL 1 - Hva er kirke?

3.2.1 Den virkelige kirke

I innledningen til boken peker Hegstad på nyansene mellom tro og erfaring. Her sammenligner han og stiller spørsmål ved om man kan tro på en kirke på samme måte som man tror på Gud. Å tro på noe kan sees på som en konsekvens eller en kontrast til det man kan erfare direkte. Et slikt syn fører med seg noen utfordringer som følge av en dobbelthet i kirkebegrepet (kirken vi tror på uten å erfare, og den vi erfarer) (Hegstad, 2009, p. 9). Videre beskriver han sin ambisjon; å *ikke* ville skille mellom en synlig og usynlig kirke i boken, men hevde at det kun finnes *en* synlig kirke som vi kan se og erfare i verden, og at denne ene kirken består av mennesker som samles rundt bibelens ord og sakramenter i Jesu navn (Hegstad, 2009, p. 10). Dette synet kommer tydelig frem i tittelen til bokens engelske oversettelse, som har en litt annen ordlyd enn den norske: «The Real Church - An Ecclesiology of the *Visible*».

3.2.1.1 Kirken: Mennesker samlet i Jesu navn

«... kirken er et konkret og erfarbart fellesskap av mennesker som kvalifiseres som kirke gjennom sin relasjon til den treenige Gud» (Hegstad, 2009, p. 17). Hegstad viser både til Luther og den apostoliske trosbekjennelse når han peker på kirken som fellesskapet av mennesker som tror. Hegstad beskriver videre kirkens rolle som institusjon som en av grunnene til at den ikke alltid hovedsakelig assosieres med et fellesskap av mennesker, og advarer mot en slik tolkning, hvor kirkebygget eller den kirkelige organisasjon blir sett på som den faktiske kirken (Hegstad, 2009, p. 18). Ser vi videre til oversettelsen av ordet kirke, vises det til det hebraiske ordet *kahal*, som blir brukt både i GT og NT. Ordet blir vekselvis brukt om kirke og *menighet*, og kan tolkes helt fra den verdensvide kirke ned til det lokale fellesskapet av troende. I NT viser Hegstad til at det er denne siste tolkningen som er mest vanlig. Kirke som begrep kobles også til det greske ordet *ekklesia*, en forsamling som gjennom og basert på Guds initiativ og handling får et møte med hverandre og Gud selv. Kirken er samtidig ikke utelukkende knyttet til samlingene, men til en kontinuitet som også virker uavhengig av gudstjenesten (Hegstad, 2009, pp. 18-19).

Hegstad viser til og stiller seg positiv til Miroslav Volf, som peker på Matt 18,20 som utgangspunkt for sin kirkedefinisjon. I norsk tradisjon presiserer Hegstad at verset ofte ikke blir sett på som en beskrivelse av kirken, men fellesskapet av kristne i kirken. Dette siste synet løftes som en begrensende tolkning, mens verset som en beskrivelse av kirken blir understreket som spennende, da det forener det synlige og erfarbare med Guds tilstedeværelse i verden (Hegstad, 2009, p. 20). Videre viser Hegstad hvordan Matt 18,20 («hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg mitt iblant dere») sier noe om kirke gjennom å knytte nærvær sammen med et bekjennende fellesskap som sammen søker Gud (Hegstad, 2009, p. 20).

Nyansene mellom Confessio Augustana (CA) art. VII og Matt 18,20 blir videre presentert som komplementerende, hvor CA art. VII kan sees på som en kommentar til Matt 18,20. Mens Matteus bruker «i Jesu navn» som kvalifikasjon for fellesskap med Gud, peker CA på to vesentlige dimensjoner: *Hvem*, «de hellige» (den latinske teksten) eller «de troende» (tysk oversettelse), sammen med *hva*, at de samles om ordet og sakramentene som kvalifiserende (Hegstad, 2009, p. 21).

Jesu nærvær i Ord og sakrament

Hegstad vender tilbake til disse to begrepene lenger ut i kapitlet under tittelen «Jesu nærvær i Ord og sakrament». Her henvises det igjen til CA art. VII hvor Jesu nærvær i kirken knyttes til der hvor «... evangeliet blir lært rett og sakramentene forvaltet rett» (Hegstad, 2009, p. 45). Videre blir evangeliet presentert som både Jesu budskap knyttet til det han sa og gjorde i tillegg til budskapet om Jesus som korsfestet og oppstått frelser. For kirkens del knytter Hegstad evangeliet til Jesu nærvær og dets evne til å føre mennesker til tro der hvor det blir lest og hørt (Hegstad, 2009, p. 46). Dåpen blir så omtalt som et viktig begrep knyttet til å bli en del av kirken. Apg 2,38 viser til en konkret handling hvor de som tok imot evangeliet, ble oppfordret til å la seg døpe. Slik sett kan et kjennetegn på kirke, ifølge Hegstad, beskrives som et fellesskap bestående av de døpte (Hegstad, 2009, p. 47). I kontrast til dåpshandlingen som i de fleste tilfeller skjer én gang i en persons liv, er nattverden noe som holdes jevnlig. Nattverdsmåltidet blir av Hegstad løftet frem som en handling som tydelig peker på hva kirken er, samtidig som han ved å referere til Wolfhart Pannenberg presiserer at nattverden ikke gjør «kirken til kirke» (Hegstad, 2009, p. 49). Den samme Jesus Kristus er til stede i forkynnelse av ordet (samling uten nattverd), som når mennesker i fellesskap tar imot Jesus gjennom å spise sammen (samling med nattverd). Videre blir ordets kraft vektlagt for å gjøre nattverdsmåltidet gyldig. Som praksis i kirken har nattverden en viktig stilling som uttrykker Jesu nærvær gjennom å samles i hans navn (Hegstad, 2009, p. 50).

Kirken som Kristi kropp

Paulus beskriver kirken og de troende som Kristi kropp i Romerne, Korinterne, Efeserne og Kolosserne (Hegstad, 2009, pp. 25-26). Hegstad påpeker at uttrykket bør tolkes i lys av andre uttrykk Paulus bruker på relasjonen mellom Gud og de som tror. Hegstad argumenterer for at dette bildet bør sees på som «... at Kristus er *til stede* i den enkeltes og fellesskapets liv» (Hegstad, 2009, p. 28). Hegstad refererer til denne tanken som sentral hos teologer som Karl Barth og Dietrich Bonhoeffer, og slik sett viktig for protestantisk teologi. Nevnte teologers syn på kirken som Kristi kropp stiller Hegstad spørsmål ved, da deres tolkning viser en dobbelthet i begrepet (synlig og usynlig). Han argumenterer videre for et syn som i motsetning peker på den konkrete og erfarbare kirke som den *virkelige kirke*. Basert på Efeserne 5,32 vises det avslutningsvis til at dette forholdet kan sees på som et stort mysterium (Hegstad, 2009, p. 29).

3.2.1.2 Gudstjenesten: samlet i Jesu navn

Mens Hegstad i 3.2.1.1 i bred forstand ser på det å være samlet i Jesu navn som kirke, beholdes deler av overskriften, mens fokuset nå er satt på selve gudstjenesten. Her tar altså en forståelse av kirke utgangspunkt i gudstjenesten (Hegstad, 2009, p. 149).

Selv om man har forskjellige begrep for samlinger i forskjellige kirkesamfunn (messe, tidebønn, ungdomsmøte, bibelgruppe, gravferd og vigsel m.fl.), argumenterer Hegstad for en bred forståelse, men at noen kriterier følges, som at samlingen normalt er offentlig og åpen for hele menigheten. Videre peker han på gudstjenesten som en hovedsamling som typisk forekommer søndag formiddag og som ofte tar utgangspunkt i en bestemt liturgisk tradisjon, uten at dette er et kvalifiserende krav for gudstjenestens gyldighet som uttrykk for kirke (Hegstad, 2009, p. 150).

Hva må være med?

På spørsmålet om hva som må være med i gudstjeneste, nevnes først det som Jesus er til stede gjennom, Ordet og sakramentene (hvor det skilles mellom sakramentene som ikke må være med hver gang, mens ordet lest eller forkynt er en nødvendig del). Videre peker Hegstad på at Jesu nærvær gjennom *mennesker som samles* og er fysisk til stede, som søker Gud i bønn og lovsang, er et krav i seg selv. Oppsummert et Guds møte med mennesker eller menneskers møte med Gud (Hegstad, 2009, p. 161). I møte med det sekulære eller andre religiøse budskap som kan sees på som et alternativ til det kristne budskapet, kommenterer Hegstad følgende:

Det siste betyr ikke at det sekulære eller ikke-religiøse ikke har noen plass i gudstjenesten. Tvert om er gudstjenesten et sted der alt sant menneskelig bør ha en plass, så sant det tjener gudstjenestens formål. Slike elementer blir først problematiske dersom de fremstår som et alternativ eller en fornektelse av gudstjenestens karakter som samling i Jesu navn (Hegstad, 2009, p. 160).

Synagogé

I det nye testamentet gir Hegstad flere eksempler på forskjellige uttrykk som kan oversettes til «å komme sammen» (jf. Matt 18,20; Apg 4,13; 20,7; 1 Kor 5,4; 11,18.20; 14,23). Selv om disse begrepene varierer i ordlyd, pekes det på tilknyttingen til en jødisk forståelse hvor *synagogé* blir brukt i 1 Jak 2,2 og Heb 10, 25. Ordet er en beskrivelse av jødiske menn samlet

rundt bønn, skriftlesning og tolkning, som sannsynligvis hadde likhetstrekk med en form for gudstjeneste blant de første kristne (Hegstad, 2009, p. 151).

Gudstjenestens elementer

Hegstad beskriver et utvalg elementer som ikke hver for seg kan kalles gudstjeneste, men satt sammen gir form og særpreg: skriftlesning, forkynnelse, andre talte ord (liturgi, vitnesbyrd, profetisk tale, tungetale, nådehilsen, syndsbejennelse, fredshilsen, vekslesning, informasjon og kunngjøringer), bønner, sang, stillhet, tegnhandlinger, offer, musikk og kunst (Hegstad, 2009, p. 162). Hegstad peker så på noe han mener *er* nødvendig for at det skal kunne kalles gudstjeneste, henholdsvis at samlingen holdes til en bestemt tid, et bestemt sted, og er noe mennesker gjør sammen (Hegstad, 2009, p. 168).

3.2.1.3. Sendt til verden

Hegstad gir en spennende overgang når han tar oss videre fra kirkens karakteristika av mennesker som samles, til mennesker som sendes: «Å være kirke er ikke bare å være *samlet* i Jesu navn, men også å bli *sendt ut* i Jesu navn» (Hegstad, 2009, p. 61). Hva innebærer det for kirken å være sendt? Hva skiller kirkens misjon opp mot andre aktører som driver f.eks. humanitær hjelp? Hegstad innleder med en interesse av å se nærmere på hva kirken har og ikke har til felles med *verden*. Hegstad viser til Ola Tjørhom når han beskriver kirken som en «prest for skaperverket», og at kirken eller presten har blitt sendt til verden. Han peker også på Romerne 8,19–22, og viser til at frelsen for de som tror på han, skal åpenbares å ha konsekvenser for *hele* skaperverket (Hegstad, 2009, p. 63). Videre fra Johannesevangeliet: «Som du har sendt meg til verden, har jeg sendt dem til verden» (Joh 17,18). Etter å ha gått gjennom flere NT-perspektiver, konkluderer Hegstad med at forholdet mellom kirke og verden er komplisert. Det er en relasjon som for det første fronter bruddet, men som likevel innebærer en Gud som fortsetter sin skapergjerning, og som for det andre peker på tilretteleggelse, i lett disharmoni til kirkens rolle som en forsmak på himmel (Hegstad, 2009, pp. 64-65).

Kirken og Guds misjon

Her peker Hegstad på en kobling til NT hvor kirken er sendt til verden, slik Gud sendte Jesus, som igjen sender ut sine disipler. «Slik Far har sendt meg, sender jeg dere» (Joh 20,21). Et slikt utgangspunkt for kirke sier noe om hvilket grunnleggende kall kirken har i å forkynne

evangeliet og hjelpe de som trenger det. Ifølge Apg 1,8b være vitner til alle folkeslag, helt til jordens ende. Basert på tekstene fra NT slår Hegstad fast at det ikke er noen garanti for at dette blir en lett oppgave, men at Jesus i misjonsbefalingen lover å være med oss (Hegstad, 2009, pp. 73-74). Videre belyses misjonstanken i lys av sekularisering fra 16 og 1700-tallet, hvor det synliggjøres et behov for både indre og ytre misjon. På bakgrunn av en norsk organisering av misjonsselskaper ble konsekvensen at kirke og misjon ble oppfattet som to adskilte enheter. Dette presiserer Hegstad at ikke kan forsvares teologisk, da nettopp misjon er kirkens utgangspunkt. Hegstad viser til en mer moderne forståelse av misjonsbegrepet gjennom uttrykket *Guds misjon (missio Dei)*, hvor det er det Guds frelsende gjerning og hans handling som definerer misjonens egenart og knytter den til Kirken (Hegstad, 2009, p. 75). Ved å vende tilbake til Apg 1,8, «helt til jordens ende», fremheves rammen og den helt sentrale oppgaven misjon har for kirken. I et tilfelle hvor kirken forsømmer eller unnlater denne oppgaven, peker Hegstad på en slik handling som et svik overfor kirkens oppdrag og kall (Hegstad, 2009, p. 77).

3.2.1.4. Fellesskap med hverandre

Hegstad viser innledningsvis til to forskjellige vektlegginger av fellesskapsbegrepet i kirken. Fellesskap mellom Gud og menneske, og fellesskap mellom mennesker. Kirke kan beskrives som en plass hvor man sammen med andre møter Gud i fellesskap. Ordet *fellesskap* dekker ikke fullt og helt den bredden som en nytestamentlig forståelse av begrepet rommer, her vil derfor det greske *koinonia* eller latinske *communio* være mer beskrivende. Hegstad viser til John Reumanns analyse, som ikke knytter uttrykket direkte til kirken, men som anser det som et viktig aspekt ved kirken. Videre pekes det på at *koinonia* som begrep bygger på en forståelse hvor felles delaktighet står sentralt, både knyttet mot Jesus i tro og sakrament, men også til hverandre i fellesskap som del av Kristi kropp (Hegstad, 2009, pp. 87-88).

Noen eksempler på denne fellesskapsforståelsen gir Hegstad oss gjennom skriftsteder fra Paulus, Johannesevangeliet, 1. Johannes brev og i Apostlenes Gjerninger.

- Knytter fellesskap i Jesu lidelse til å sammen som kristne ta del i hverandres smerte og trøst (2. Kor 1,7; Fil 4,14).
- Deling av ressurser og økonomisk fellesskap (2. Kor 8,4; 9,13; Rom 15,26).
- Vilje til stadig omvendelse og syndstilgivelse (1. Joh 1, 3.6f).
- Menigheten hadde alle ting felles (Apg 2,44; 4,32).

- Ikke tydelig skille mellom et åndelig og konkret fellesskap. Ånden påvirker forholdet mellom mennesker direkte (Fil 2,1–4).
- Et nytt bud: Fellesskap basert på gjensidig kjærlighet «Som jeg har elsket dere, skal dere elske hverandre» (Joh 13,34; 15,12). «Ved dette skal alle forstå at dere er mine disipler: at dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,34f; jf. 15,12).
(Hegstad, 2009, pp. 88-89).

NT beskriver det kristne fellesskapsforhold innad og i relasjon til Gud som en familie. Dette ser vi gjennom Gud som far, og menneskene som hans barn, og mennesker sees på som søsken. Hegstad refererer til Karl Olav Sandnes som beskriver den nytestamentlige menighet eller kirken gjennom konkrete likhetstrekk til familie. De som kom til tro, fikk en *ny familie* i tillegg til eller som en erstatning av den gamle (Hegstad, 2009, p. 90).

3.2.1.5. Fellesskap av tjenester

Todeling eller allment presteskap

Hegstad argumenterer i dette kapitlet for en tjenesteteologi som erstatter en tradisjonell todeling mellom kirkens embeds- og lekfolk, mellom «geistlige» og vanlige kirkegjengere. Selv om man under reformasjonen bevegde seg mot et ideal om et allment «hellig presteskap», peker Hegstad på at det i praksis ble opprettholdt et tydelig skille. Hegstad viser til at vi i nyere tid fortsatt finner to parallelle ekklesiologiske samtaler både i Den katolske kirke og i luthersk teologi. I Den katolske kirkes 2. vatikankonsil (ref), *lumen gentium*, fastslås en status hvor vanlige døpte kirkegjengere også er del av et hellig prestedømme, samtidig som man gjennom apostolatet viser til biskopenes rolle som etterfølgere av Jesu disipler og den utvidede rolle og fullmakt dette innebærer (Hegstad, 2009, p. 126). For luthersk teologi viser Hegstad til læren om nådemidlene og hvordan behovet for å få formidlet og gitt Guds ord og sakramenter til menigheten gir det kirkelige embetet en form for prioritet. Her vises det også til rekkefølgen i Confessio Augustana, som omtaler embetet (artikkel 5.) før kirke (artikkel 7.), hvilket kan antyde noe om prioritering eller rangering (viktigste først) (Hegstad, 2009, p. 127). Hegstad foreslår så en utvikling av en mer omfattende form for tjenesteteologi hvor Paulus og hans lære om de første kristnes *enhet* og *likeverd* er grunnleggende. Enhet i kirken og i ånden (Ef 4,3–6), og samtidig mangfold gjennom at det gis forskjellige tjenester til ulike mennesker (Ef 4,11–12) (Hegstad, 2009, p. 128). Dette forholdet blir ifølge Hegstad omfattende presentert i 1. Kor 12:

Det er forskjellige nådegaver, men Ånden er den samme. Det er forskjellige tjenester, men Herren er den samme. Det er forskjellige kraftige virkninger, men Gud er den samme, han som er virksom og gjør alt i alle. Hos hver enkelt gir ånden seg til kjenne slik at det tjener til det gode (1 Kor 12,4–7).

Her forlater vi Hegstads *Den virkelige kirke* og beger oss vider til Luthers kjennetegn på dens synlige liv.

3.2.2 Kirkens kjennetegn

I boken «The Legacy of Martin Luther» (Sproul & Nichols, 2016), beskrives syv kjennetegn på kirke basert på Luthers «Treatise On the Councils and the Church», utgitt i 1539. I foranledningen pekes det på et behov for både den katolske og den nå konkurrerende reformerte kirkes ønske om å presentere den ekte, sanne kirke. Forfatterne indikerer at disse punktene bare er en del av det Luther har å si om kirken, men at dette for Luther var syv konkrete kjennetegn på dens synlige liv (Sproul & Nichols, 2016, pp. 172, 174). Norske kirker kan historisk sett og i dag knyttes til en evangelisk-luthersk tradisjon og arv. Det kan derfor være interessant å se nærmere på hva Luther vektlegger i sin beskrivelse av kirkens synlige kjennetegn. Selv om det virker som en lang reise fra reformasjonens teologiske slagvekslinger til en folkehøgskoles møte med det sekulære, vil jeg i diskusjonskapittelet blant annet se på disse kjennetegnene.

- **Gud Ord**

Bruken og verdsettelsen av Guds ord til stede i bibelen, så Luther på som et tydelig kjennetegn. Ordets viktighet i formidlingen av evangeliets budskap skulle ligge som utgangspunkt og/for doktrine. Om Guds ord var i sentrum, mente Luther at det var nok for å kunne si at det her var snakk om kristne mennesker som var samlet, og slik sett et sikkert tegn på den sanne kirke.

- **Dåp**

De plassene hvor dåpen som sakrament ble lært, trodd og praktisert korrekt slik bibelen viser, var et tydelig kjennetegn på tilstedeværelsen av Guds folk.

- **Nattverd**

Der hvor nattverden blir sannferdig, trodd, gitt og mottatt basert på Jesu innstiftelse beskrevet i bibelen, kan man finne Guds folk som åpenlyst vitner om sin tro gjennom denne handlingen.

- **Disiplin**

De kristne skal kunne kjennes på hvordan de handler og oppfører seg. Med utgangspunkt i Matt 18, 15–20, skal man som kristen holdes ansvarlig for sin synd. Den rette kirke disiplinierer og tar på alvor denne holdningen overfor sine og kaster ut de som er uenige, av Luther kalt «the office of the keys» (Kirkens autoritet til å tilgi synd eller opprettholde den.) I boken *Free to Be – A Handbook to Luther’s Small Catechism* forklares uttrykket som: «It is that authority which Christ gave to his church».

- **Bibelske embeter**

Enda et kjennetegn bygger på en kirkes selvbestemmelse og funksjoner. Luther viser til Bibelens beskrivelser av kirkens oppgaver og peker her på forkynnelse av ordet og ansvaret for å utføre eller dele ut sakramentene. Luthers holdning var at menigheten selv skulle ha råderett til selv å ansette forsamlingsleder, pastor eller forkynner, og ha rett til å bedømme hva som var den rette læren, så lenge det var begrunnet i skriften.

- **Tilbedelse**

Guds hellige folk skal kunne være synlig og gjenkjennbart gjennom bønn og å åpent vise takknemlighet og lovprisning til Gud. Kirken blir synlig gjennom gudfryktig og enkel fremførelse av salmer og sanger, i tillegg til trosbekjennelse, katekisme og de ti bud.

- **Lidelse**

I sitt siste punkt peker Luther på at gjennom tilknytning til korset og en trofast etterfølgelse av Jesus fulgte en kamp mot djevelen og det vonde i verden. Denne lidelsen var et kjennetegn som Kirken, på lik linje med Jesus selv i sitt jordiske liv, måtte holde ut i trofast tjeneste. (Sproul & Nichols, 2016, pp. 171-174).

Forut for denne beskrivelsen av kirkens kjennetegn presenterer forfatterne Luthers grunnleggende forståelse av kirken gjennom hans svar på spørsmålet: «Hvor kan det kristne hellige folk bli funnet i denne verden?»

Now, wherever you hear or see this word preached, believed, professed, and lived, do not doubt that the true ecclesia sancta catholica, ‘a Christian holy people’ must be there, even though their number is very small (Sproul & Nichols, 2016, pp. 171-172).

I boken «Practicing Baptism» stiller forfatter Bård E. H. Norheim spørsmål ved Luthers syv kjennetegn på kirke, da han mener Luther vektlegger noen punkter mer enn andre. Norheim påpeker en generell tolkning hvor Luthers tre første kjennetegn; ordet, dåpen og nattverden, tillegges ekstra tyngde (Norheim, 2014, pp. 136-137). Denne vurderingen er interessant for min problemstilling. En indikasjon på en mulig differensiering mellom kjennetegnene vil kunne påvirke grunnlaget til å se på praksisene som kirke.

Norheim viser også til en alternativ liste som den danske teologen Anne Marie Aagaard presenterer som 7+7 punkter, hvor de 7 første er Luthers «Marks of the Church», mens de 7 siste er hentet fra den 2. av Moses' tavler. De siste 7 peker på kirkens oppgave å engasjere seg i kampen for rettferdighet, fred og menneskeverd i møte med samfunnsmessige spørsmål, som hun beskriver som en «tykkere» type ekklesiologi (Norheim, 2014, p. 82). Dette perspektivet er interessant med tanke på en lavkirkelig folkehøgskole teologi som virker til å vektlegge et slikt engasjement.

3.2.3 Flytende kirke

På søken etter beskrivelser av kirke i en folkehøgskolesammenheng er det naturlig å se etter noen som gir karakteristika som belyser en type lavkirkelighet med få rammer og rom for stor variasjon i form og uttrykk. Ved å bruke Pete Wards «Liquid Church» (2002) er min intensjon å bruke hans perspektiv knyttet til «places» som skiller seg ut sammenlignet med mine andre kilder. Hans bok kan sees på som et forslag til hvordan kirken kan finne sin rolle og bevege seg sammen med et samfunn som er i konstant bevegelse. Ward trekker frem faktorer for suksess og fiasko hos et utvalg av moderne kirkesamfunn. Han peker på evne til å tilpasse seg eller reformer sitt arbeid som nøkkel (Ward, 2002, p. preface). Selv om han innledningsvis påpeker at hans *flytende kirke* enda ikke finnes, så presiserer han at kjernen til denne boken og hans visjon er en form for teologisk fantasi som han har utviklet. I likhet med Luther vektlegger også Ward *ordets* og *sakramentenes* sentrale posisjon i søken etter viktige kjennetegn. Videre understreker han med utgangspunkt i den Anglikanske kirkes «The Book of Common Prayer» at den virkelige kirke ikke er knyttet til en bygning eller en plass, men samlingen av mennesker (Ward, 2002, p. 67).

For denne oppgaven finner jeg det relevant å se nærmere på Wards visjon om en *flytende kirke* som kan sees på som et alternativ til et mer tradisjonelt syn på kirkens struktur, bygg og organisering. Ward er tydelig på at dette ikke er en vanntett oppskrift, men visjoner om hvordan en alternativ kirke kunne sett ut (Ward, 2002, p. 87). I sitt avsluttende kapittel presenterer han seks «drømmer» som beskriver denne alternative flytende kirken. Av disse har jeg valgt ut to som kan være av spesiell interesse med tanke på denne oppgavens problemstilling.

Dream One: The Network

Her beskrives en flytende kirke som et nettverk hvor menighetens arbeid i klassisk forstand blir erstattet med kommunikasjon. Nettverket består av flere selvstendige enheter eller «hubs» som er knyttet sammen og som deler informasjon seg imellom. Et viktig aspekt av dette nettverket er å dele et liv med Gud på mange forskjellige og nyanserte måter. Ward eksemplifiserer gjennom hvordan blant annet bibelmateriale kan distribueres ut til deler av nettverket, og hvor man etter behov individuelt eller i grupper gjennomfører studiet. Han peker videre på spesifikke oppgaver noen av disse enhetene har som produsenter av kreativt materialet som tilpasses lokal bruk. Ledere i en slik flytende kirke bør ifølge Ward også inkludere organisatorer, låtskrivere og filmskapere. For i mange tilfeller vil de og deres kommunikasjon være tetttest på de forskjellige enhetene av kirken deler (Ward, 2002, pp. 87-88).

Dream four: Leadership by example

I en flytende kirke vil medlemmene forholde seg til ledere på en ny måte. Man vil i stor grad søke kunnskap og inspirasjon fra de som oppleves som kunnskapsrike og kommuniserer på en måte som appellerer til den enkelte. I en slik struktur vil man ha frihet til å følge de man ser som nært knyttet til et liv med Gud og som i levde liv viser et eksempel til etterfølgelse. Slik sett velges ledere etter evne til inspirasjon og fra innsiden av kirken basert på lederens praksis og handling, i motsetning til en mer klassisk prosess hvor en leder blir innsatt eller får sin autoritet fra utsiden (Ward, 2002, pp. 90-91).

Ward viser tidligere i boken til reformatorenes uttrykk "*Ecclesia semper reformanda es*", hvor viktigheten av kirkens kontinuerlige fornyelse trekkes frem (Ward, 2002, p. 1). Han stiller videre spørsmål ved dagens syn på kirke basert på Paulus' beskrivelser som knytter kirke som begrep til den lokale forsamling, men også opp mot en samling for Israels Gud,

«assembly of Yahweh» (Ward, 2002, pp. 6-7). Ward tar videre utgangspunkt i Paulus: «If we follow Paul, then we can regard a small group as being just as much church as a townwide meeting» (Ward, 2002, p. 8). Basert på Paulus' brev stiller han spørsmål ved og mener dagens syn på kirke bør kritiseres. Ward lar seg inspirere av den første kirke, som ikke blir beskrevet som en organisasjon eller institusjon, som dagens kirke (Ward, 2002, p. 8). Ward tar også opp den noe tvetydige beskrivelsen av kirke basert på Mark 1,15 og Matt 8,11 og 25,31-34, hvor han beskriver en spenning mellom «it is here now» og «it will soon be here», og viser til et sitat av Hans Kung som beskriver kirkens posisjon i en spenning mellom nåtid og fremtid, som syndig og samtidig hellig (Ward, 2002, p. 9). Liquid, som i flytende, i bevegelse. «The church must not stand still, because in every age it must seek to be a true expression of the kingdom» (Ward, 2002, p. 10). I dette utsagnet advarer Ward mot å i for stor grad trække opp gamle spor, men heller se mulighetene ved en mer flytende struktur som er nettverk- og smågruppebasert kirke (Ward, 2002, p. 10).

Avslutningsvis i kapittelet: *Regulating the flow, Part One: The Word og God*, problematisere Ward kirkens og menigheters «one-size-fits-all» opplegg og ser for seg at en mer fleksibel og tilpasningsdyktig flytende kirke er løsningen bare den kan ta vare på sin kjerneteologi. «A liquid church must be committed to Christ and the gospel in order to be church» (Ward, 2002, p. 65). Ward bruker et bilde fra idrettsverden for å beskrive hvilke prioriteringer og grenser en slik kirke bør ha. Å spille tennis med tilpassede regler fører til et spill som ikke kan kalles tennis. Forskjellige spillere bruker likevel et utvalg av forskjellige teknikker og stiler fremdeles innenfor reglene til spillet. Ward beveger seg så videre til noen rammer og momenter han ser på som grensene til spillet (Ward, 2002, p. 66) som allerede omtalt i denne oppgavens kapittel 3.2.2 Kirkens kjennetegn. Vi skal så videre til teoridelens **Del 2** hvor Andrew Roots vinkling på kirke i en sekulær tid.

3.3 Del 2 – kirke i en sekulær tid

3.3.1. Trosdannelse i en sekulær tid

Som nevnt i innledningen har Andrew Root vært en viktig brikke og inspirasjon i prosessen som førte til denne oppgavens tematikk og problemstilling. Selv om arbeidet har vært konsentrert rundt kirkebegrepet og folkehøgskole håper jeg å kunne dra nytte av Roots kunnskap og syn på hvordan tro dannes hos ungdommer i en verden påvirket av sekulære krefter. Gjennom hans briller vil jeg senere diskutere på hvilken måte det er mulig å fortolke kristen folkehøgskolepraksis som uttrykk for kirke, og i rommet mellom Osmers 3. og 4. oppgave, hvordan kan denne praksisen utvikles i lys av Roots teorier om trosopplæring og trosformidling i en sekulær tid.

I boken *Faith Formation in a Secular Age* (2017) berører forfatter Andrew Root flere avgjørende tema i kristent ungdomsarbeid, og setter ord på noen av utfordringene man møter på som formidlere av kristen tro og tanke i dag. «So how do we think about faith in a world where divine action is presumed to be impossible? In an age of authenticity that is growing more and more secular, how do we rediscover the language of faith?» (Root, 2017, p. xxii). Root beskriver en samfunnsutvikling som utover 1900-tallet til i dag har beveget seg fra å være et pliktsamfunn til en jakt etter autentisitet, blant annet kjennetegnet av en dyrking av ungdommelighet og et liv som er rigget slik at behovet for en Gud blir fraværende (Root, 2017, p. 99). Dette skiftet mener Root ikke kan tilskrives noe som er tatt vekk, det er snarere et resultat av alt som er blitt lagt til. Ett av hans poeng viser til en misvisende type *subtraksjon* som forklaring på tingenes tilstand, spesielt hos kristne i den vestlig verden. Grunnen til det som går galt i kristenlivet eller i samfunnet ellers, kan forklares med det som er falt bort, trukket fra, det som var (bedre) før. Root argumenterer for det motsatte, at det er det vi legger til, som skaper avstand. Gud har ikke blitt tatt vekk fra livene til folk, men alle lagene av selvhjelp og et best mulig rigget liv har ført til at behovet for Gud blir minimalt, og gjør en slik relasjon overflødig (Root, 2017, pp. 98-100).

I kapittel 7 gir han et eksempel på en feilslått taktikk innen kristent ungdomsarbeid, som setter søkelys på deltakelse, aktiviteter og tro tilpasset vår autentisitetspregede tid. Han peker på det som kan være en oversett faktor med tanke på troens utgangspunkt, nemlig hvordan vi i dag ser på og definerer tro. Avstanden mellom den troen som kirkefedrene eller Paulus representerer, og en tro som bedre passer dagens autentisitet og moderne verdenssyn,

fremstilles som stor. Root hevder at vi i vårt kristne ungdomsarbeid fort overser vår tids dreining mot det subjektive, moderne og autentiske, hvor resultatet er et troskonsept som er tilpasset vår tid og som på mange områder ikke ligner bibelsk tro (Root, 2017, p. 100). «In the age of authenticity, the self is buffered, the world is disenchanted, and God is always on the verge of being reduced to a psychologically created imaginary friend» (Root, 2017, p. 101).

I en av Roots nyere bøker, «The Church after Innovation» (2022), beskrives en tilsvarende trend hvor synet på innovasjon for mange kirker er løsningen, men hvor han argumenterer for at dette også er feil medisin. «In the end, we'll see if innovation and entrepreneurship are the most helpful ways forward for the church (and Protestantism) in the secular age of late modernity. As you'll see, it may be a medicine that does more damage than good» (Root, 2022, p. xiii). Root er kritisk til om innovasjon er løsningen. Han stiller blant annet spørsmål ved om et slik jag etter *innovasjon* er inspirert av Gud og den første kirke, eller om det er et usunt ideal basert på vår tids sekulære samfunn, hvor identitet og selvet ikke er knyttet til Kristus, men i stedet rettes mer mot egne opplevelser, kreativitet og følelser. Root advarer mot en slik dreining og peker på en slik kobling som potensielt ødeleggende for kirke og menighetsliv (Root, 2022, p. 156).

Tilbake til *Faith Formation in a Secular Age*, i møte med vår tids moderne og sekulære samfunn virker «The age of Authenticity» til å være et nøkkeluttrykk for Root. Han hevder at vi i det moderne samfunnet lever i en sekulær verden på søken etter det ekte og meningsfylte, hvor ungdommelighet kan sees på som middel og strategi på vei mot autenticitet (Root, 2017, p. 99). Han beskriver videre en oppfatning av en type «picked faith». Et stakittgjerde som definerer hva som kan sees på som ramme for Gud og kirkens lære.

I en tid preget av søken etter subjektiv ekthet, velger vi bort de delene av det åndelige og overnaturlige opplevelser som kan utfordre et liv som bygger på moderne og sekulære grunnprinsipp, Gud blir sparket gjennom og ut av gjerdet. Når vi som foreldre og kristne ledere ikke er dette bevisst, står vi ifølge Root i fare for å bygge opp under denne trenden som man egentlig kjemper mot (Root, 2017, p. 101). «Faith becomes an idea, and our job is to fortify the concept enough so that it is chosen as valuable» (Root, 2017, p. 102).

Trosdannelse og ungdomsarbeid kan da ifølge Root sees på som et arbeid hvor ekstra skruer må tilføres for å holde dette stakittgjerdet av tro solid.

For å bedre forklare vår tids moderne vestlige verdens dreining vekk fra en tradisjon basert på kristendommen viser Root til Charles Taylors tre forståelser av det sekulære. Root hevder at en redegjørelse for dette begrepet kan bidra til å beskrive hvordan tro og trosdannelse i dag foregår i et rom hvor det gudommelige og hellige i liten grad er til stede (Root, 2017, p. 104).

Secular 1: Et syn hvor man ser på det verdslige og det hellige som noe som eksisterer på forskjellige nivå. En kirke eller dens innhold er ikke hellig i seg selv, men kan bli gitt en verdi eller mening av hellighet av mennesker. Den sees ikke på som et hellig sted fordi Gud er til stede der, men fordi den er betydningsfull for mange mennesker (bryllup, begravelse). Skillet mellom det hellige og det verdslige er uklare. Om noe er hellig blir et spørsmål som besvares ulikt fra person til person. Bonden forholder seg til en hellig og gudommelig virkelighet, men i sin hverdag ser han på verden primært som en verdslig realitet uten Gud. Skillet mellom hva som er hellig og hva som er sekulært kan sees på som porøst eller flytende. Noen ting, som et redskap, kan sees på som verdslig, mens et kapell eller en relikvie for mange vil være hellig. I *secular 1* vil det ikke være tingen i seg selv som er hellig, men menneskers syn på, eller gitte verdi, som fører til at for eksempel en kirke blir sett på som hellig (Root, 2017, pp. 105-106).

Secular 2: En verden fri for religion, hvor det hellige utelukkende er knyttet til et bestemt avgrenset sted hvor det ikke lenger er et flytende og diffust skille mellom det verdslige og sekulære (som i *Secular 1*). *Secular 2* beskrives som et område hvor tanken om tro og religion i utgangspunktet er fraværende, men forbeholdt et avgrenset rom i samfunnet. Dette skillet gir et utgangspunkt hvor de to syn ikke kan kollideres, men er skilt eller delt. De som tror, går i kirka, de som ikke går der, tror ikke. I *Secular 2* sees tro på som bundet og skilt fra verden, fordi det blir sett på som noe som er valgt i motsetning og i kontrast til en verdslig realitet, fri for religiøsitet (Root, 2017, pp. 107-108).

Secular 3: Et syn eller tilstand hvor en tro på en personlig Gud ikke er mulig. Tayler kaller denne tilstanden «an immanent frame». Root refererer til James K. A. Smith som beskriver uttrykket som «a constructed social space that frames our lives entirely within a natural (rather than supernatural) order. It is the circumscribed space of the modern social imaginary that precludes transcendence» (Root, 2017, p. 110). *Secular 3* kan altså sies å være drevet av en individualistisk, naturlig, vitenskapsbasert virkelighetsforståelse. Likevel peker Root på et mer komplekst bilde som kan gi grunnlag for et møte med det overnaturlige og gudommelige. På den ene siden oppfordrer vår tid (i lys av *Secular 3*) til å søke våre lyster og behov i det vi ser. Men på den andre siden legges det til rette for opplevelser utenfor det vi kan observere, måle og forstå i vektlegging av en personlig og unik opplevelse (Root, 2017, p. 115). Root

skisserer så en mulig løsning på det store spørsmålet om hvordan man skal kunne legge til rette for tro og trodannelse i vår tid, som han ser på som preget av *Secular 3*.

Root peker på at man ved å utforske dette «rommet» (*Secular 3*) gjennom «negation», som beskrives som opplevelser av tap, motgang, død eller glede og håp om fornyelse, vil kunne finne mening og kanskje et nytt liv. Ved å forstå tro gjennom negasjon vil det i vår tid fortsatt ligge til rette for trodannelse. Videre viser Root til Paulus' troshistorie som et eksempel som kaster nytt lys over tro i vår tid (Root, 2017, p. 117).

Hva er tro?

I kapittel 8 presenterer Root hvordan Paulus ser på tro i lys av korset og hvordan hans historie også kan ha betydning for tro og trodannelse i dag. Paulus levde ikke i vår moderne tid, men likevel argumenterer Root for at man gjennom hans troshistorie kan lære noe. Tro for Paulus er ikke *bare* tillit, men noe mer omfattende som kan beskrives som å ta bolig i Kristus. Synet på Guds frelsesverk gjennom Jesu død og oppstandelse gir utgangspunkt for en tro hos Paulus som er noe mer enn tillitt eller overbevisning. Det kan beskrives som en tro knyttet til Jesus som Guds lydige sønn. En slik tro inneholder også et sterkt ønske om å være lojal og kunne gi noe tilbake for det som er gitt. For Paulus resulterte det konkret i en total forvandling fra en som forfulgte og drepte de kristne til å være en som forkynnte deres budskap (Root, 2017, pp. 119-120).

Videre presenterer Root et interessant moment hvor forpliktelse og engasjement blir belyst gjennom historien om Pinhas fra 4. Mosebok, kapittel 24. Her beskriver han en form for dedikert forpliktelse og engasjement som resulterer i handling. Pinhas er i sin iver villig til å drepe for å opprettholde en overbevisning som utfordrer hans tro og forpliktelser. Videre fremheves Saulus (før sin omvendelse) på lignende vis som en representant for en slik tro. En handlingens tro fylt med drivkraft og lidenskap. Root peker så på utfordringene man kan møte i ungdomsarbeid, hvor man forkynner et slikt budskap, og hvor man kanskje ikke forventer, ønsker eller vet hvordan man skal forholde seg til en slik brennende iver. Root tilskriver denne utfordringen den sekulære tidsånden (*Secular 3*) som preger dagens kirker. «And this happened, in part, because *Secular 3* have moved the church to yearn for legitimacy while doubting the very realities of that for which it calls» (Root, 2017, p. 122). Han advarer altså mot en konsekvens hvor kirkens lære om tro står i fare for å bevege seg mot en type fundamentalisme og tro som Pinhas kan sies å representere (Root, 2017, pp. 121-

122). Denne dype forpliktelsen til et nokså svart-hvitt bilde på hva som er den rette tro, kan bli fristende for kirken som et resultat av kampen mot *Secular 2*. En undervisning rettet mot trodannelse hos vår ungdom preget av dyp forpliktelse og brennende engasjement høres jo ut som en god vaksine. Likevel peker Root på hvordan en slik tro i for stor grad går hånd i hånd med engasjement og forpliktelse som *ikke* baserer seg på en guddommelig kraft og slik sett mangler en nøkkelfaktor som Root eksemplifiserer gjennom Jesu møte med Paulus (Root, 2017, pp. 123-124). Etter dette blendende møtet forvandles Paulus og setter Jesus' ord om omvendelse høyere enn den fornuftsstyrte, dedikerte forpliktelsen han tidligere fulgte. Som følge av denne åpenbaringen, i tillegg til forkynnelsen fra Ananias, starter et nytt liv i fellesskap med Gud. Ikke et liv hvor rettferdiggjørelse er basert på handling, men bygget gjennom tro på en Gud som gjør det umulige mulig, og som fører til et nytt liv i Kristus (Root, 2017, p. 125).

«Faith cannot be vital, vibrant, or robust; it can only be as broken as negation and as slippery as transcendence in the age of *Secular 3*» (Root, 2017, p. 129). Roots poeng og halmstrå virker å ligge i en forståelse av *Sekulær 3* som en tid hvor man i utgangspunktet forneker det overnaturlige og guddommelige, samtidig som man vektlegger tungt den individuelle opplevelsen, som igjen gir rom for en forkynners budskap. Et budskap som vitner om en guddommelig handling som for Paulus innebar et helt nytt liv. Sammen med Ananias kunne han fra (for)nektelse bevege seg mot fellesskap med Gud.

Divine action comes to Paul as the force of negation. But this force is personal (“I am Jesus!”). Faith, then, for Paul, is the transcendent encounter with the person of Jesus through negation, which forges a ministry of union that can turn death into life. This faith calls us to participate in the life and saving activity of God by becoming ministers. This divine action turns ... a Saul into Paul, a murderous raider into a minister (to the gentiles) (Root, 2017, p. 130).

I det neste kapitlet presenterer Root fortellingens evne og kraft som døråpner til fellesskap. En persons fortelling om eget liv vil ifølge Root kunne sees på som et uttrykk for våre dypeste opplevelser, som også virker slik at den knytter forteller og tilhører sammen. Paulus får ta del i Jesu person ved å bli gitt fortellingen om hvem Jesus egentlig er (Root, 2017, p. 143). Hvordan kan man så bruke fortellingens kraft i trosformidling i en sekulær verden? «For us to

help people in our churches experience faith is not to battle space and commitment. It is actually to walk out of the shadow of Secular 2 and wrestle specifically with Secular 3» (Root, 2017, p. 150). Historien om Paulus som i møte med Ananias får dele sin tvil og sine spørsmål, blir ifølge Root en slags mal for hvordan man kan skape fellesskap gjennom samtale om livet, som igjen blir en inngangsbillett til å forkynne det gode budskap. Et budskap som peker på at det også i en sekulær tid er håp om å dele det guddommelige gjennom delt liv (Root, 2017, p. 151).

I siste del av denne boken om trodannelse kommer Root med noen beskrivelser av kirke i kapittelet «Conclusion – Practical Steps to Consider as the Household of Ministry». Igjen blir vi minnet på hvor lett det er å se på tro i lys av *Secular 2* som deltakelse i en institusjon. Han understreker videre kirkens opphøyede posisjon, hvor Gud taler til oss og vi oss imellom opplever Jesu tilstedeværelse som forkynner, samtidig som vi blir utrustet og sendt som vitner ut i verden. Root peker så på tre kjernedisposisjoner rettet mot Jesus som uttrykk for kirkens menneskelige arbeid og fornyelse gjennom takknemmelighet, en form for begavelse basert på evnen til å bety noe for andre, og til slutt hvile (Root, 2017, pp. 201-202).

Helt avslutningsvis gir Root en form for oppmuntrende oppsummering under tittelen «Telling and Hearing the Stories of Ministry». I en sekulær tid vil de som har sterke åndelige opplevelser og de med forkynneransvar, jobbe i motbakke og bli møtt med tvil og skepsis. Kirkens budskap i vår tid bør sikte seg inn mot en tilrettelegging hvor en inviteres inn i et rom hvor man gjennom opplevelser og erfaring møter en kjærlighet og forkynnelse som kan føre til tro. Argumentasjon og apologetikk vil ikke kunne overtale en ateist, men en fortelling om opplevd tro presentert gjennom konkrete opplevelser kan kunne føre til aktiv deltakelse i kirken og et nytt fellesskap med Jesus som grunnlag for tro (Root, 2017, pp. 210-211).

«...ministry – sharing in the life of another ... turning negation from prison to communion.» (Root, 2017, p. 130) (negasjon nektelse)

Jesu historie og liv tar bolig i Paulus apg. 9

4.0 Drøfting

4.1 Innledning

Jeg har valgt å dele dette kapittelet inn i tre deler, hvor 4.3 og 4.4 er knyttet direkte til problemstillingen. Innledningsvis i kapittel 4.2 vil jeg drøfte hvordan forstå kirke basert på valgt teori. Deretter se om kristen folkehøgskolepraksis har grunnlag for å bli forstått som kirke. Og til slutt se på andre del av problemstillingen knyttet til hvordan den praksisen kan komme til uttrykk for kirke utvikles i en sekulær tid. Jeg ønsker på denne måten å synliggjøre nyanser og legge til rette for et svar på oppgavens problemstilling som oppsummeres i konklusjonen til slutt.

Denne oppgaven ser på et utvalg av forfattere, og innenfor deres litteratur er også bare et utvalg tekster vektlagt. Dette gir grunn til å være noe tilbakeholdende i drøftingen av temaet. Jeg har mitt utgangspunkt, og har vektlagt og tolket funn i litteraturen på en måte som gir mening for meg. Likevel håper jeg at de momentene som presenteres, kan være opplysende og lærerike også for de med et helt annet utgangspunkt og perspektiv enn meg.

4.2 Hvordan kan vi forstå hva kirke er?

Etter å ha presentert et utvalg av faktorer og kjennetegn på kirke som fenomen i teorikapittelet, har jeg lagt et godt grunnlag for videre drøfting av begrepet. I møte med alle disse kjennetegnene er det likevel vanskelig å sette fingeren på hvor grensen går mellom hva som definitivt er kirke og hva som mest sannsynlig ikke kan sies å være det. Kan man egentlig basert på bibeltekster, tradisjon og teologers syn kunne gi et godt og entydig svar? På mange måter har Hegstad med sin bok gjort et slikt arbeid og gitt et svar, noe jeg har nytt godt av i søken etter kjennetegn, men da i et mer begrenset omfang. Målet med denne drøftingen er å identifisere noen grunnleggende faktorer som skiller seg ut og kan sees på som relevante for en generell forståelse av kirke.

Den virkelige kirke

Harald Hegstads bok *Den virkelige kirke* tar systematisk for seg et bredt utvalg av kjennetegn relatert til kirke. De valgte overskriften fra teorikapittel (3.2.1), kan slik jeg ser det, alene og uten noe utdyping kunne gi en enkel og grunnleggende skisse eller definisjon på hva kirke kan være. De fem kjennetegnene kan oppsummeres i en setning og formuleres som følger:

«Kirken er mennesker samlet i Jesu navn som i fellesskap tjener hverandre og verden og til Guds ære» (Evensen, 2023).

For min oppgave har kirke knyttet til gudstjeneste en sentral stilling. Hegstad gir flere eksempler på kirkens nære bånd til å være *samlet i Jesu navn*. Hans vektlegging av fellesskapet og samlingen kommer også tydelig frem i antall kapitler som berører dette (5 av 9). Av de fem kapitlene som er brukt i denne oppgaven, er det kun *Sendt til verden* (3.2.1.3) som ikke har en klar kobling. Her peker det seg ut en mulig spenning mellom kirke som misjonar, og kirke som fellesskap eller «... selve samlingen i Jesu navn» (Hegstad, 2009, p. 149). Gudstjenesten som samling blir *ikke* pekt på som et krav, mens å forsømme misjonens gjerning beskriver Hegstad som et *svik*. Vil dette i så fall kunne forstås slik at en organisasjon som primært driver misjon, i større grad enn en lokal forsamling uten et utadrettet arbeid, kan sees på som kirke? Mitt teoriutvalg er knyttet til folkehøgskolepraksis og gir slik sett ikke et fullstendig bilde av Hegstads vektning. Det er likevel interessant at kirkens kjennetegn som misjonerende blir omtalt såpass tydelig. Gjennom hans beskrivelse og vektning av *fellesskap* og det å være *samlet*, kommer vi litt nærmere en forståelse på hva kirke er. I en luthersk tradisjon, som også Hegstad beskriver som sitt utgangspunkt, beveger vi oss så mot det Martin Luther så på som konkrete kjennetegn på den synlige kirke.

Kirkens kjennetegn

Basert på den kristne tradisjonen som folkehøgskolen og Norge historisk er en del av, er det relevant å se på Martin Luthers 7 kjennetegn på kirke. Luthers bakgrunn for å fremheve disse 7 kjennetegn kan også være relevant, da det nå, som på reformasjonens tid, skulle være nyttig å kunne kjenne igjen kirkens DNA en tid i bevegelse og utvikling. I et moderne kirkelandskap i det 21. århundre, som blir konfrontert med sine holdninger og praksiser, og som velger forskjellige teologiske veier videre, kan det tenkes at en slik gjennomgang og tilnærming hadde vært nyttig. Selv om denne oppgaven vektlegger kirkebegrepet opp mot to praksiser, ville det også for folkehøgskolen kunne være hensiktsmessig å reflektere over hvor vi kommer fra, hvor vi er nå, og hvor vi er på vei. Selv om man, som Norheim påpeker, kan stille spørsmål ved vektleggingen av de 7 punktene, kan det argumenteres for deres rolle i å beskrive Luthers syn på kirke, som videre er et godt utgangspunkt for å forstå kjernen i luthersk kirkeforståelse. Sproul og Nichols fremhever det første kjennetegnet, *ordets*

særstilling, mens Norheim vektlegger *ordet* sammen med *sakramentene* som fremtredende i Luthers teologi.

Går vi videre i forsøket på å gjenkjenne kirken i dag basert på de neste 4 kjennetegnene (disiplin, bibelske embeter, tilbedelse og lidelse), kan det kanskje i større grad enn i de 3 første være nyanser og variasjon i uttrykk og tolkning. Det kan være relevant å stille spørsmål ved i hvilken grad Den norske kirke og andre tilknyttet en evangelisk-luthersk tro praktiserer Luthers beskrivelse av *disiplin* og *lidelse*. Spesielt i et privilegert land som Norge kan det i så fall stilles spørsmål ved og på hvilken måte kirken, basert på de to kjennetegn, er synlig som lidende i trofast tjeneste, eller ved å skille seg ut gjennom å oppføre seg bedre enn andre. Det kan også knyttes en spenning til kirkens rolle som dommer (Bibelske embeters) over hva som er rett og galt, hva som er synd. Å hevde som Luther at kirken har en slik rolle i dagens samfunn kan by på utfordringer. På den ene siden vil kirken kunne formidle omsorg og tilgivelse, på den andre være tydelig på hva som er synd og fører til fortapelse. Hva er kirke i dag vil basert på dette gi litt forskjellige svar etter hvilken kirke, trossamfunn eller menighet man er tilknyttet. Dette forteller om en kirke som er i bevegelse og som gjennom historien må vurdere i hvilken grad tilpasse seg den tid de er en del av, veid opp mot å holde på tradisjon og sine røtter. Dette tyder på at dagens kirke ikke er i tråd med alle Luthers kjennetegn, og at det vil være variasjon i likhet fra kirke til kirke.

Pete Ward virker til å ha en tilnærming som vise til kirkens røtter samtidig som han ser behovet for at kirkens struktur, form og kommunikasjon må tilpasse seg en ny tid. Wards vinkling er inspirert av hvordan de første kristnes fellesskap er beskrevet. Hans visjon beskriver hvordan en slik *flytende kirke* kunne sett ut i dagens moderne samfunn. Med Luthers kjennetegn i minne kan en slik organisering ved første øyekast virke som et langt teologisk steg.

Pandemikirke

Uten å legge for stor vekt på Wards beskrivelser fra 2002 som profeti, viser hans fremtidsvisjon flere likhetstrekk med hvordan kirker ble drevet under koronapandemien som brøt ut våren 2020. Basert på Hegstads og Luthers vektlegging av å samles om ordet og sakramentene, gir det et interessant grunnlag for vider drøfting. Hvordan og i hvilken grad kan en moderne form for kirke som samles og møtes i små grupper, eller over internett gjøre dette? På den ene siden vil man møte noen utfordringer om man sitter alene hjemme og skal

delta på en gudstjeneste med nattverd. På den andre siden kan det jo være flere som opplevde en slik form for nattverd under pandemien som meningsfylt og flott. Uten at jeg har satt meg inn i Luthers syn på en korrekt administrering av Herrens måltid, «... wherever it is rightly administered, believed, and received, according to Christ's institution» (Sproul & Nichols, 2016, p. 172), ser jeg på det som sannsynlig at han hadde vist en viss skepsis til konseptet. Han ville kanskje med bakgrunn i denne oppgavens tema og i søken etter kirkens kjennetegn påpekt at det for en som er på leten etter den sanne kirke, vil være vanskelig å finne noe som helst når handlingene skjer hjemme foran en skjerm. Et svar som forklarte at det er ganske lett å finne via sosiale medier ville blitt parert med en tolkning av Matt 18,20 og at det her måtte være snakk om å være fysisk sammen. Eller kan det være at han i reformatorenes ånd, sammen med Pete Ward, ville vært pådriver for en ny kirke. En hakke mer flytende, men tro til en protestantisk og luthersk teologi. En organisering som lik boktrykkerkunstens revolusjon i formidling av Guds ord ut til folket, blir omstrukturert til et nettverk av kirker som leder an i utvikling av teknologi for å nå ut til folket. En kirke som på kraftfullt vis klarer å skjær igjennom all digital støy i bibeltro forkynnelse som favner alle 7 av Luthers kjennetegn.

I dag virker det likevel som omstendighetene rundt mangfoldet av kirker, trosretninger og samfunnstrender generelt gir et litt mer komplisert bilde enn på 1500-tallet, noe jeg kommer tilbake til i senere drøfting (4.4). Det kan likevel være interessant å fortsatt bruke bildet fra reformasjonen som utgangspunkt for en virkelig kirke i dag. Selv om vi har mange trossamfunn og sprikende teologiske syn i dagens norske kirkelandskap kan man også finne flere fellestrekk sett opp mot til nå nevnte kjennetegn. I norske kirker, frikirker, trossamfunn og menigheter vil man finne: Forkynnelse av evangeliet, nattverd og dåp, fellesskap som ønsker å tjene hverandre, verden og Gud.

I dette utvalget av biter i det kirkelige puslespillet beskriver Pete Ward en interessant analogi i form av å spille tennis. Han peker på at man som kirke må tydeliggjøre sine teologiske prioriteringer og rammer. For at en tenniskamp skal være tennis, må spillerne følge reglene. Innenfor disse reglene finnes det like fullt et bredt utvalg av teknikker og taktikker for å mestre spillet eller vinne. I noen tilfeller må taktikken endres etter hvilken motstander man spiller mot. Denne analogien kan på flere måter kaste lys over innledende spørsmål relatert til Hegstads om en kirke uten misjon er kirke, i tillegg til Luthers 7 kjennetegn.

kan en mulig tolkning i forlengelsen av Wards analogi, bli som følgende: Man følger reglene, men fordi man har misforstått spilllets grunntanke, står man i ro i stedet for å bevege seg rundt på banen, og taper mest sannsynlig kampen (kirke uten misjon). I et slikt tilfelle vil det bare være et tidsspørsmål før tennis blir nokså uinteressant, og man begynner å se etter en annen sport. Eller vil det som Ward nevner, være fristende å tilpasse reglene slik at man fint kan spille og vinne mens man står i ro? Det ville kanskje føre til noen seire, problemet er at det ikke lenger er tennis.

Når vi nå skal bevege oss mot kristne folkehøgskolepraksiser relatert til kirke, er Hegstads observasjon om at man ofte i søken etter kirkelig kjennetegn kan bli opphengt i det materielle og synlige fin å ta med. Veldig mange ser et bilde av et kirkebygg når noen nevner kirke. Til nå håper jeg å ha pekt på ett litt mer nyansert bilde. Det er likevel denne oppgavens intensjon å prøve å nærme seg en beskrivelse av kirke og hvordan tolke hva den er og rommer. Før vi beveger oss til drøftingens neste del, fortsette samtalen om kirkens likhetstrekk og paralleller til to utvalgte folkehøgskolepraksisene.

4.3 Kan folkehøgskolepraksis sees på som «kirke»?

På søken etter kjennetegn og karakteristika av hva kirke er eller kan være, beveger vi oss videre til denne oppgavens kjerne. Kan folkehøgskolepraksis sees på som «kirke»? Hva taler for, og hva taler imot, og hvordan kan man forklare fenomenet teologisk? I min avgrensning og synliggjøring av hva som i denne oppgaven blir omtalt som en kristen folkehøgskolepraksis, er folkehøgskolenes kristne kveldsmøte først ut.

4.3.1 Kveldsmøte

I innledningens beskrivelse av kristen folkehøgskolepraksis (1.5), og gjennom skildringen av tre elevs dialog (1.10) har jeg allerede tegnet en skisse av hva som skjer på et kveldsmøte. Her skal det i stor kontrast til de aller fleste aktiviteter på folkehøgskolen være rolig, en pause, et «Pitstop». Mobiler skal legges bort, og i ca. en time er fellesskapet på folkehøgskolen samlet til det som kan karakteriseres som et kristent lavterskelmøte. Et slikt kveldsmøte kan sees på som folkehøgskolens ukentlige *gudstjeneste* og slik sett være lik kirke. Hegstad argumenterer for en bred definisjon av gudstjenesten, samtidig som han stiller noen krav om inkludering av hele fellesskapet. Samlingen er et åpent tilbud for alle. Hegstad fremhever også at man kan skille mellom en gudstjeneste i fullstendig form og gudstjenestelige aspekter. For en folkehøgskole vil et slikt ukentlig kveldsmøte ofte kunne karakteriseres som fullstendig, men andre ganger kun inneholde aspekter av en slik gudstjeneste. Uansett kan denne beskrivelsen gi grunnlag for å anerkjenne folkehøgskolenes ukentlige lavkirkelige kveldsmøte som gudstjeneste.

I forlengelsen av dette viser Hegstad til Det nye testamentes beskrivelser. Her blir ikke gudstjeneste, men «å komme sammen», fremhevet. For en folkehøgskolepraksis skulle dette passe bra. Hegstad peker videre på den jødiske forståelsen av *synagoge* hvor man kom sammen til bønn, tekstlesning og tolkning av tekst sto sentralt. Opp mot en slik tolkning vil det bli vanskelig å knytte kveldsmøte til kirke. Selv om noen kommer for å høre bibelens ord vil de fleste oppgi andre grunner som, fellesskap, sang og deling av levd liv. Likevel kan det være noe andakter som handler om å tolke hva en lignelse eller Jesu ord betyr i dag, men ikke som en fast del av kveldsmøte. Legger vi til «i Jesu navn» får vi en litt annen vekting som ikke passer like godt for flertallet som ikke har en kristen tro. Er det i så fall avgjørende om man kommer sammen «i Jesu navn» eller om man alternativt møtes «i fellesskapets navn»? Når beveger kveldsmøte seg mot en grense hvor det ikke lenger kan sees på som en *kristen*

folkehøgskolepraksis, men en folkehøgskolepraksis? Kan man likevel argumentere for at et møte hvor mindretallet er troende, fremdeles er en kristen praksis med likhetstrekk til kirke? Hegstad viser til denne problematikken i sin redegjøring rundt gudstjenesten, og vektlegger at alle har en plass så lenge det gagnar gudstjenestens formål. Samtidig peker han på en eventuell utfordring dersom samlingens karakter ikke kan betegnes som en samling i Jesu navn. Tar vi så kirkens rolle som sendt til verden i betraktning, er det å invitere ikke-troende på møte eller gudstjeneste en naturlig del av det å være kirke. Man kan videre argumentere for at man fortsatt *er* samlet i Jesu navn, og i kraft av det er man et uttrykk for kirke.

Et slikt kveldsmøte er ofte organisert slik at forskjellige lærere og ansatte bytter på ansvaret for samlingens forskjellige poster. Kveldsmøte kan slik sett varieres noe i innhold etter hvem som er på jobb. Satt på spissen, hvor mange aspekter er nødvendig for å kvalifisere som kirkens gudstjeneste? Om åpningen handler om menneskelige relasjoner, sangene er verdslige og andaktens budskap er nei til vindkraft, er det fremdeles gudstjeneste, og kan vi si at vi er samlet i Jesu navn? Det kan også være verdt å reflektere over elevenes motivasjon til å delta på et slikt kveldsmøte eller en gudstjeneste. Om man presenterer og gjennomfører et attraktivt og godt konsept som også ivaretar de som ikke tror, er det nærliggende å tro at en konsekvens vil være høy deltakelse, men kanskje ikke basert på det grunnlaget man ønsker.

Det er jo en fantastisk mulighet å kunne samle ungdom uten en tro til gudstjeneste, samtidig medfører det noen klare utfordringer. Ønsker man å se på kveldsmøte og de som samles der som et eksempel på kirke, kan det tenkes at det burde være en tydelig kobling og noen krav. Kanskje kan man se på det som en «flytende kirke», ikke helt etter Wards modell, men flytende i form av en bevegelse fra å være et møte som i begynnelsen har mennesket i fokus, men som mot slutten av skoleåret har Jesus i sentrum.

Men også her ser vi en mulig spenning som kan by på utfordringer. De som begynner på skolen og som har en kristen tro, vil kunne oppleve budskapet som vagt og lite interessant, mens de som ikke har en tro, mot slutten av året kan bli usikre på om hele kristenkonseptet har blitt sneket inn i et tilbud som opplevdes som fantastisk, men som ikke var helt det det utgav seg for å være. Likevel kunne en slik tanke sees på som passende i lys av folkehøgskolens grunnlegger Grundtvigs tanke, «[m]enneske først og Christen saa». På den andre siden vil kanskje en konservativ folkehøgskoleeier stille seg kritisk til å holde evangeliet i bakgrunnen i starten av året. Hvorfor skulle man ikke kunne holde mennesket og

evangeliet fremme samtidig? Hva med de elevene som har en tro og kommer med en klar forventning om hva et kristent kveldsmøte er? Kanskje ligger det en løsning i sammensetningen av de som er ansatt på en folkehøgskole, i tillegg til at man uansett må tilpasse de første møtene til deltakere uten erfaring med kristne trospraksiser, noe man kan se for seg mange kristne også vil ha forståelse for. Slik sett vil det uansett bli en menneske først, så kristen -tilnærming, samtidig som de forskjellige ansatte som bidrar på møte, ofte vil representere en varierende grad av «evangelisk tydelighet». Et slikt scenario vil likevel kunne møte utfordringer om det er overvekt den ene (menneskesentrert), eller den andre (evangelietsentrert) veien i personalets sammensetning. I så fall vil det være en nokså krevende jobb som eier og ledelse på skolen å skape en god balanse. Et ytterligere dilemma som melder seg, er i hvilken grad en forkynnelse med sprikende teologi fra møte til møte vil gjøre det lettere eller vanskeligere for en elev å komme til tro. Om man skulle se på folkehøgskolens frivillige kristne møte som kirke, kan dette momentet uansett være verdt å være oppmerksom på. Luthers kjennetegn på kirke skulle tydeliggjøre karakteristika for å skille den ekte kirke fra resten, men det er like fullt krevende å vurdere i hvilken grad en folkehøgskolepraksis som beskrevet over, ville stemt overens med kjennetegnene.

Now, wherever you hear or see this word preached, believed, professed, and lived, do not doubt that the true ecclesia sancta catholica, 'a Christian holy people' must be there, even though their number is very small. (Sproul & Nichols, 2016, pp. 171-172)

Luthers utsagn kan i dette tilfelle videre belyse det skisserte dilemmaet på flere måter. En vil være å vektlegge, å høre, eller se ordet «preached, believed, professed, and lived», som begrunnelse for at vi ikke like tydelig kan se kveldsmøtets likhet til sann kirke. En annen vil være å vektlegge de siste ordene, «even though their number is very small», som eksempel på at det *kan* sees på som kirke, begrunnet i at de som arrangerer, deler og forkynner Guds ord på kveldsmøte, selv om de er i mindretall, likevel kvalifiserer som kirke.

Luthers syv kjennetegn

Mitt utgangspunkt som ansatt i en indremisjonseid folkehøgskole er evangelisk-luthersk. Om eier ønsker å se på skolen som kirke i en luthersk kontekst, har jeg i teorikapittelet vist til «the Seven Marks of the Church» som for Luther peker på karaktertrekk ved en sann kirke. I møte med disse syv kjennetegn vil det være naturlig å stille spørsmål ved om i hvilken grad man i en Luthers forståelse vil kunne se på et slikt kveldsmøte på en folkehøgskole som

kirke? Det vil være nærliggende å tro at **Ordet** (bibelen) vil være til stede, men kanskje ikke i den samme sentrale posisjon som Luther ville satt det. Dåpen vil i liten grad bli praktisert under møte mens nattverd gjennomføres litt etter hvilken tradisjon folkehøgskolen står i og hvem som jobber der. Ser vi til bibelens beskrivelser av de kristen som et fellesskap av de dømte som tok imot evangeliet taler en slik tolkning mot folkehøgskolens kveldsmøte som kirke.

Bibelske embeter som Luther nevner som sitt femte kjennetegn vil nok i varierende grad være en del av kveldsmøte. Noen skoler har prester eller pastorer i sitt personale som naturlig vil kunne forkynne ordet og forrette sakramentene, da hovedsakelig nattverden. For mange skoler er det sannsynlig å se størst likheten til Luthers kjennetegn i det som omhandler forkynnelse av Guds ord. Det er verdt å merke seg at Luther i følge Sproul og Nichols ikke setter konkrete krav til hvem som utførte disse embetene, men at forsamlingen selv velger ut sine åndelige leder. Det eneste kravet er for Luther at bibelens instruksjoner følges. Slik sett ville også denne folkehøgskolepraksisen under dette punktet kunne sees på eller ha tilsvarende kjennetegn som kirke. I dette tilfelle er det vanskelig å konkludere, men nokså nærliggende å tro at de kristne kveldsmøtene rundt om på landets folkehøgskoler i varierende grad oppfyller alle tre aspekt. At de inneholder ett eller flere er derimot nokså sannsynlig. Når Løvgren viser til høy deltakelse på kristne kveldssamlinger, er det også grunn til å tro at ordet blir forkynt og at nattverden blir forrettet under en kveldssamling før påskehøytiden, f.eks.

Tilbedelse i form av lovsang er derimot noe som kan anses som et tydelig tegn og som ble synliggjort i beskrivelsen av mine to folkehøgskolepraksiser (1.10). Det siste kjennetegnet som omhandler lidelse, kan kunne diskuteres. Et kjennetegn som både kan spores til kveldsmøte og som også er en del av den andre praksisen medvandrer hvor det å dele liv og stå sammen i glede og sorg vektlegges. En såpass stor gruppe som lever tett på hverandre, vil mest sannsynlig oppleve at noen har det vanskelig, mister noen de er glade i, eller blir trygget nok til å dele smerte fra fortiden. Det må likevel presiseres at en slik form for smerte for Luther var assosiert med djevelens makt på jorden og vår kamp mot det onde, det som fristet oss. Oppsummert tegnes det her et variert bilde hvor folkehøgskolens kristne kveldsmøte for Luther ikke like lett kan sees på som den sanne kirke.

4.3.2 Medvandrere

Den andre av praksisene har jeg basert på en relasjon mellom lærer/ansatt og elev som kan knyttes til en kristen folkehøgskolepraksis. I innledningen viste jeg til noen karakteristika på en slik relasjon, i tillegg til noen bibelske eksempler (1.5). Innledningen avsluttet med et konkret eksempel på hvordan en slik praksis kan se ut på Molde folkehøgskole.

Medvandreren er litt mindre konkret sammenlignet med kveldsmøte. Mens kveldsmøte er noe som gjennomføres på et fast tidspunkt, er det ikke like lett å få øye på medvandreren.

Tilfeldigheter kan være med å legge til rette for en slik relasjon mellom en voksen og en ung elev. I noen tilfeller ser eleven på den voksne som en rollemodell, en som har de gode svarene, kunnskap, erfaring og som ikke bare med ord, men i praksis kan bygge denne relasjonen gjennom handling. Denne folkehøgskolepraksisen vil ikke alltid oppstå på samme måte eller se helt lik ut. Men gjennom nær kontakt til alle døgnets tider, på tur, under korridorvask, på trening eller i sykdom, ligger det til rette for det. Med dette som utgangspunkt ser vi etter en tolkning av denne praksisen som kirke.

Hegstads to kapitler «Felleskap med hverandre» og «Felleskap av tjenester» peker på noen momenter som kan sees på som beslektet med medvandreren. Hegstad presenterer et todelt fellesskapsbegrep mellom Gud og mennesket og mennesker imellom. Sistnevnte fellesskap vil i folkehøgskolesammenheng komme til uttrykk både mellom elever og i nevnte lærer-elevrelasjon. Ser vi til beskrivelser av hvordan de første kristne menigheten levde, kan det være spennende å hevde at vi i vårt samfunn har få grupper med så mange spesifikke likhetstrekk med de første kristne menighetene som i folkehøgskolen. Når et nytt kull ønskes velkommen, presenteres folkehøgskolen som deres nye familie. Det er ofte en internatansvarlig som blir kaldt husmor og relasjonen mellom lærer og elev kan bli sett på som et far-sønn- eller mor-datterforhold. Man bor tett og deler rom, utstyr og samarbeider i stort og smått.

Denne parallellen treffer kanskje ikke like godt baser på familieforholdet som Karl Olav Sandnes trekker frem. Her beskriver han et klassisk bilde hvor Gud som far og menigheten /kirken som er barna, og vi får denne nye familien som erstatning for den gamle ved å ta del i Jesu frelse i tro på han (Hegstad, 2009, p. 90). Beveger vi oss videre til Fellesskap av tjenester kan man likevel kunne se likhetstrekk hvor de ansatte som forbilder tjener hverandre og elevene, som igjen følger eksempelet i å tjene hverandre (elever seg imellom). Rammene på folkehøgskole hvor man bor tett på hverandre og blir mer eller mindre tvunget til å være

ærlige og åpne med hverandre i sorg og i glede kan også sees på som eksempel på å tjene hverandre. Det er likevel viktig å poengtere at det ikke er en automatikk i dette. For noen vil det være naturlig fra starten av mens hos andre vil det kanskje ta hele året før oppdagelsen av fellesskapet viktighet blir tydelig.

Misjonæren

Et aspekt av denne medvandrerrelasjonen kan sees på som nøkkel i arbeidet for guds rike og slik kunne forstås som et argument for likhet til kirke. For en som ikke er kristen eller har fordommer mot kristne kan det være en lang og kronglete vei mot en tro. En slik medvandrerrelasjon som gjennom året bygges på tillitt vil kunne plukke vekk de fordommene for så å legge til rett for et møte med Gud. (være eller fungere som en megler /mellommann) Selv i en kirke er det ikke gitt at relasjonen og tillitten mellom ungdom og ungdomspastoren er så god at man virkelig tar inn over seg og hører på det som blir sagt. Samtidig legges det kanskje et urettferdig press på en folkehøgskolelærer som er i en slik posisjon at frelsen står på spill om man ikke opptrer hel i eget liv og i forkynnelse til eleven. Her vil det likevel kunne pekes på et forbilledlig fellesskap basert på en bibelsk fellesskapsforståelse blant annet fra 1. Joh 1, 3.6f hvor vilje til å vende seg fra synd til omvendelse blir løftet frem. Uansett hvilke feil man gjør, fortsette å elske hverandre og slik vise at vi er kristne (Joh 13, 34–35; 15, 12).

Misjonsaspektet kan sees på som en omvendt misjon hvor det ikke er kristne ansatte som blir sendt ut, men eleven som blir sendt til skolen for så å bli eksponert for misjon. Slik sett nok så likt en menighet hvor medlemmene kommer for fellesskapet og budskapet. En tydelig forskjell i dette tilfelle vil kunne sees gjennom elevenes begrunnelse for å dra til skolen som for mange mest sannsynlig vil bli gjort basert på hvilke linjetilbud som tilbys. Slik sett vil kanskje misjonsbegrepet og dens likhetstrekk med kirke passe bedre til en lignende skoleform, en skole hvor min valgte medvandrerrolle også kan bli praktisert, nemlig bibelskoler. For noen som står i et valg mellom nettopp å gå bibelskole eller folkehøgskole vil det kanskje være lettere å argumentere for en kristen medvandrerpraksis her. En elev som da til slutt velger å gå på en kristen folkehøgskole og som har en kristen tro, vil fort kunne etablere en slik relasjon som ikke bare er knyttet til læreren som venn, men også som forkynner og forbilde i formidling av kristen lære i ord og handling. Kanskje berører dette noe av utfordringen det er å skulle se på folkehøgskole og en slik medvandrerpraksis som

kirke. Sprikende ambisjoner og et bevisst eller ubevisste forhold til hvordan en slik medvandrer relasjon bør eller kan se ut.

Medvandring som utgangspunkt for en flytende kirke

Kanskje en Medvandrer kan sees på som en lærer-pastor som møter eleven i sitt rette element? Ved å se medvandring i lys av misjon, kan man knytte sammen *å gå ut i verden*, med *å vandre sammen*, i ordets rette forstand. Som friluftsliv- eller idrettsklasse vil ofte, kanskje hoveddelen av tiden man har sammen foregå mens man beveger seg på tur ute. Selv om dette ikke beskriver hvordan kjennetegnet er ment å tolkes kan man likevel trekke en parallell mot Pete Wards nettverk av større og mindre deler som gjennom god kommunikasjon og teknologi praktiserer kirke på en ny måte. For en friluftslivsklasse vil en uke kunne være en blanding av denne oppgavens to praksiser som kunne sett slik ut:

- Morgensamling (hele skolen),
- Fjelltur med overnatting, samtale om meningen med livet rundt bålet med lærer, lovsang på blåttannhøytaleren under vekking etterfulgt av lærers undervisning etterfulgt av fjellklatring hvor man i etterkant kan reflektere rundt å ha andres liv i egne hender.
- Så er det tid for kveldsmøte som strømmes på mobilene hvor man i forkant hadde spilt inn en musikkvideo, med majestetiske fjell i bakgrunnen og et budskap om Guds skaperverks skjønnhet, som nå ruller på skjermen hjemme på skolen hvor resten av skolen får respondere på vitnesbyrdet i «live chatten» etter møte.
- Læreren og eleven bytter på å lede gruppa hjem igjen til skolen mens de har god tid til å snakke sammen og reflektere over det de har opplevd.

Klassen kan sees på som en av Wards «hubs» som i sin praksis oppe på fjellet er en egen enhet med sine interesser og lidenskaper, samtidig som de er en del av folkehøgskolen som har spesialisert seg på idrett og friluftsliv som sammen i et nettverk av andre skoler er en del av en større bevilges som dekker de fleste retninger av uttrykk og kreativitet. En skisse av en flytende kirke kommer til syne.

I forlengelsen av dette kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad en slik folkehøgskolekirke er flytende eller om den består av en rekke isolerte bobler hvor hver enkelt skole bryr seg om seg og sitt. I så fall vil det være behov for å definere, om en slik flytende folkehøgskolekirke kan identifiseres innad i strukturen til hver skole eller om også hele organisasjonen av kristne folkehøgskoler kan regnes inn i denne flytende «kirken». Før vi kommer så langt beveger vi oss så mot neste kapittel *hvordan kan kristen folkehøgskolepraksis som uttrykk for kirke*

utvikles i en sekulær tid. Mens den første delen av dette kapitlet (4.2) er ment å ta for seg et normativt aspekt basert på Osmer's 3. oppgave, har denne delen (4.3) forøkt å mer konkret besvare problemstillingens første del. Den tredje og siste av drøftingen beveger seg mellom og over mot Osmer's 4. pragmatisk-strategiske oppgave. Et forsøk på å se hvordan folkehøgskolepraksisene kan være et uttrykk for kirke i en sekulær tid, og slik sett forsøke å tilføre argumenter som er relevant for problemstillingen andre del.

4.4 Hvordan kan kristen folkehøgskolepraksis som uttrykk for kirke utvikles i en sekulær tid?

På mange måte starter og slutter denne oppgaven med Andrew Root. Innledningsvis som inspirasjon til å se nærmere på trospraksis eller trosdannelse som hos ungdom i folkehøgskolen, og avslutningsvis i denne siste delen av drøftingen vender vi nå tilbake til Root. Kan hans bok *Faith Formation in a Secular Age* gi noen svar på Osmers 4. pragmatisk-strategiske oppgave? I diskusjonens to første deler har jeg forsøkt å diskutere hva en kirke er, og om det er grunnlag for å kalle to utvalgte folkehøgskolepraksiser for kirke. I denne siste delen ønsker jeg å diskutere på hvilken måte disse praksisene kan gi en løsning på noen av utfordringene man møter i dagens sekulære samfunn. Forhåpentlig kan en slik vinkling kunne utvide grunnlaget for å svare på oppgavens problemstilling.

Hvordan kan kristen folkehøgskolepraksis utvikles som kirke i dag?

Ved å ta utgangspunkt i en kirkes oppgave om å være sendt til verden for å gi evangeliet videre (i min kontekst rettet mot ungdom), er det relevant å spørre seg hvordan man kan få til dette i dag. Grunnleggende for Roots argumentasjon er en forståelse av vår samtid som sekulær, og en ungdomsgenerasjon preget av det Charles Taylor beskriver som *Secular 3*. Kan man i så fall i en sekulær tid forstå praksisene *kveldsmøte* og *medvandring* som kirke? Hvordan skal man i så fall tolke dette teologisk? Root argumenterer for at trosformidling i dag mislykkes fordi den baserer seg på idealer fra vårt sekulære samfunn, i kontrast til en bibelsk tro. I det foregående drøftingskapitlet 4.2 ble det satt søkelys på nevnte to praksiser og hvordan de kunne sees på som eksempel på kirke. Hvordan vil praksisene klare seg i lys av Roots teori om sekularisering?

Man kan argumentere for at en medvandrer som formidler av et praktisk og konkret vitnesbyrd gjennom levd liv og forkynnelse, vil ha et bedre utgangspunkt for å skape tro enn prestens preken i kirka. En folkehøgskolelærer /ansatt kunne utføre en type allment presteskap. En slik kombinasjonen av relasjon, gode gjerninger og formidling av Guds ord sammen skaper et sterkt vitnesbyrd som vil virke troverdig for en ungdom.

Vender vi oss til den andre praksisen, kveldsmøtet, kan det stilles spørsmål ved hvordan et slikt lavterskelmøte for alle, vil klare seg som kirke i en sekulær tid. Mange kirker og menigheter arbeider med tiltak for hvordan de skal holde på de unge i dag. I hvilken grad er

folkehøgskolens kveldsmøte rustet til å klare det? Er kveldsmøte grunnet sin egenart immun mot sekulariseringens triumfferd, eller kan også denne praksisen være sårbar? Kan man basert på Roots teori om at det ligger til rette for trosdanning i et *Secular 3*-rom, være trygg på at et kristent budskap formidlet på kveldsmøte overlever angrepene fra et samfunn som i utgangspunktet ikke en gang vurderer det overnaturlige og åndelige som et alternativ? Selv i en kirke med overvekt av troende finnes det utfordringer knyttet til sekulariseringen av samfunnet? Hvordan vil et kveldsmøte på en folkehøgskole med hovedsakelig ikke-kristne elever kunne lykkes som trosformidler i et slikt klima? Dersom vi følger Roots argumentasjon, kan det likevel være at en praksis som folkehøgskolens kveldsmøte og en formidling av levd liv og troshistorier vil ligge nokså nær det idealet han tegner opp. Det er like fullt på sin plass å utvise en viss nøkternhet med tanke på denne oppgavens valgte praksis og i hvilken grad den representerer kjennetegn i et skoleslag hvor hver enkelt skole har sine tradisjoner og versjon av dette kveldsmøtet. Roots beskrivelser av *Secular 2* gir en påminnelse om at et mulig utfall kan ligge i måten elever og lærere skiller mellom hellige og mer verdslige rom. Man kan se for seg et gitt eksempel hvor man på kveldsmøte synger lovsang, ber og lar seg inspirere av en rørende troshistorie, men når møte er over, er man tilbake i det verdslige liv. Satt noe på spissen kan da baksnakking, selvforherligelse, mobbing, utroskap og vold bli møtt med skuldertrekk. Det budskapet som ble delt på kveldsmøte forsvinner raskt i all støy som taler det sekulæres sak. Gjennom den fiktive dialogen som avsluttet innledningen (1.10) fikk vi et slikt eksempel. Sterke følelser, empati og sympati inne i Peisestua forsvinner i det man beveger seg til et annet rom. De holdningene som ble formidlet og opplevd som meningsfull på Pitstop, blir lagt igjen når man går ut i *verden* og erstattet med et nytt sett verdier. Et slikt scenario vil i så fall ikke passe inn med det Root beskriver som et håp om å nå en generasjon med evangeliet på tross av sekulære krefter. Det vil i alle fall være en markant forskjell mellom historien om Paulus' møte med Jesus og folkehøgskoleelevens møte med Pitstop. Likevel, i en situasjon hvor livet er tøft, eller helt fantastisk, kan det jo tenkes at lærerens og medvandrerens vitnesbyrd den kvelden, som lyn fra klar himmel, setter døra på gløtt, eller på vidt gap, for å gi livet en helt ny retning sammen med Jesus.

Root bruker troshistorien til Paulus som utgangspunkt for å belyse hvordan tro, eller å komme til tro, kan se ut. Saulus, som forfølger de kristne, får et kraftfullt møte med Jesus, som snur fornektelse og død til nytt liv. Saulus får så fortalt sine opplevelser og delt levd liv med Ananias, som forkynner evangeliet til tro for en totalt forandret, Paulus. Root er tydelig

på at dette sterke møtet med Jesus, hvor Paulus' verden faller i grus, sammen med forkynnelse og samtalen med Ananias, kan sees på som en nøkkel til hvordan evangeliet bør forkynnes i en sekulær tid. Han argumenterer for en forkynnelse basert på å dele levd liv, som i fellesskap med Jesus kan føre til tro.

Om vi vender tilbake til den andre praksisen, medvandrer, kan det være rom for å se noen paralleller i Paulus' historie. En elev på folkehøgskole vil mest sannsynlig skape nære relasjoner preget av trygghet og tillitt til medelever og ansatte. Om det er frisøndag, undervisning, trening eller studietur, om det er full trøkk med underholdning på elevkveld lørdag eller rolig lovsang og delekveld på kveldsmøte torsdag, legges det til rette for mellommenneskelige møter hvor deling av personlige erfaringer, kan gi grunnlag for et syn på livet som ikke kan forklares med fornuft og logikk innenfor Taylors sekulære «immanent frame». I møte med levd liv og gjennom samtale med en lærer eller annen ansatt, forkynnes et budskap som fører til en ny forståelse og nytt liv.

Samtidig kan man stille spørsmål ved hvordan inkludere Paulus' møte med Jesus. For en som diskuterer etikk og moral med sin lærer og ser på en kristen tro som ett av mange tilbud for livsmestring, vil sannsynlig vis et «nytt liv» være fjernt. I et slikt tilfelle kan det også være risiko for at det lille frøet av tro ikke får slå rot. En medvandrer må slik sett, som Ananias, være villig til å lytte og veilede. Kanskje må medvandrerens selv være åpen for at Gud vil bruke han eller henne, til å være den blendende opplevelsen som får frøet til å slå rot. Mange av dagens 19-åringer beskriver en tøff oppvekst med mye press, angst og et jag etter mening og lykke. Det ligger kanskje i dette handlingsrommet hvor man ærlig deler liv, en gylden mulighet. En mulighet som peker på de kristne folkehøgskolepraksisenes styrke som tilrettelegger for forkynnelse av det gode budskap i vår sekulære tid. Kanskje en enda større mulighet enn kirken selv?

Snur vi oss til kveldsmøte vil det fortsatt kunne stilles spørsmålet ved hvordan Roots trosformidling klarer seg i vår tid. Pete Wards analogi gir et viktig perspektiv: Når slutter dette *spillet* å ligne på tennis? Vil Roots argumenter for å snakke et språk som våre elever forstår, hvor man *spiller* delt liv-konseptet føre til at nåtidens vitenskapsbaserte verdensforståelse mirakuløst forsvinner? Vil prinsippene til Root og folkehøgskolepraksisene kunne sees på som en god taktikk tilpasset motstanderen, eller vil de stå i fare for å lage et helt nytt sett med regler? På den ene siden argumenterer Root godt, og med referanser til

bibelen er det fristende å konkludere med at det fortsatt er tenniss. På den andre siden vil et kveldsmøte avhengig av personlige opplevelser og følelser, stå i fare for å bevege seg vekk fra kjernen, hvor gudstjenestens «Samlet i Jesu navn», i lovsang og bønn til Gud, risikerer å komme i andre rekke. Root understreker viktigheten av å ha en Ananias som forkynner evangeliet. Sterke opplevelser gjennom fortrolige samtaler med en medvandrer, eller ved å dele på kveldsmøte vil ikke være nok i seg selv, forkynneren må også være der.

Om de to folkehøgskolepraksisene skulle styrke grunnlaget for å bli sett på som kirke i en sekulær tid, vil en nøkkel ligge nettopp hos forkynneren. Denne rollen vil være avgjørende i hvordan folkehøgskolepraksisen kan sees på som kristen. Uten Jesus ville man kunne vurdere praksisene som glimrende for trivsel og fellesskap, men beveget seg et steg vekk fra en praksis lik kirke.

I en tid hvor det virker som mange har en form for identitetskrise (et arbeiderparti som leter etter sine røtter, et Kristelig folkeparti som famler mellom KRf og krF, og Dnk´s forsøk på å være en kirke for de kristne og samtidig en folkekirke for alle), er det kanskje naturlig at også den kristne halvparten av folkehøgskolene må jobbe litt med hvordan de skal være akkurat det, kristne. Kanskje skulle denne oppgavens kristne folkehøgskolepraksiser, i en sekulær tid vært nærmere knyttet kirke? Selv om avstanden i dag kan oppleves stor fra en klassisk forståelse av kirke 50 eller 500 år tilbake i tid, ville nok Luther og Grundtvig samtykket i å fortsatt la Guds ord ha en sentral plass i kristen folkehøgskolepraksis. Luther ville argumentert for at de kristne folkehøgskolene som Norges misjonale spydspisser *står og faller* på sin evne til å vektlegge Bibelens ord i sin lære i en tid i rask forandring. Men hva om samfunnet gjennom sine kristne folkehøgskoler og gjennom en folkekirke som for majoriteten blir assosiert med tradisjon og høytidsmarkeringer ikke får levert ordet videre? Hva hjelper det å ha en sann kirke som holder seg til bibelens ord om få eller ingen ungdommer finner veien dit? Andrew Roots tilnærming om forkynnelse i en sekulær tid, presentert gjennom to kristne folkehøgskolepraksiser viser vei.

«For us to help people in our churches experience faith is not to battle space and commitment. It is actually to walk out of the shadow of Secular 2 and wrestle specifically with Secular 3» (Root, 2017, p. 150)

Og i dette rommet som medvandrere og forkynnere på kveldsmøte: «... sharing in the life of another... turning negation from prison to communion» (Root, 2017, p. 130).

5.0 Konklusjon

5.1 Oppsummering

I denne oppgaven har jeg gjennom innledning, metode og teori lagt grunnlaget for å kunne drøfte valgt problemstilling. Drøftingens tre kapitler har først etablert en forståelse for kirke, for så i del to å se om to folkehøgskolepraksiser kan sees på som kirke. Gjennom Luthers syv kjennetegn på kirke har jeg fått knyttet de valgte praksiser til *norsk tradisjon*, og skapt et tolkningsgrunnlag som er relevant for meg og min arbeidsgiver. Hegstad har tilført *bredde*, *terminologi*, og har gjennom sin vektning av *samlingen* presentert et syn som har bidratt med fine nyanser til Wards flytende kirke, hvor ikke bygget, men kirkens hjerte ligger i *relasjonene*. Hans lidenskap for tennis har også gitt meg et godt redskap som vil være til hjelp dersom kveldsmøte på Molde folkehøgskole de neste årene skulle bli fristet til å forandre reglene.

Mine tanker etter dette arbeidet er at folkehøgskolen frimodig kan se på sin kristne trosformidling, basert på mine to praksiser, som godt egnet til å nå dagens ungdommer. Samtidig har jeg belyst noen vesentlige mangler, som med utgangspunkt i mitt teorigrunnlag gjør det vanskelig å konkludere med at det er godt grunnlag for å kalle disse kristne folkehøgskolepraksisene for kirke.

For meg er Andrew Root stjernen på laget som elegant har satt ord på hvorfor det på en kristen folkehøgskole ligger ekstra godt til rette for å snakke om tro. Selv om det finnes skjær i sjøen, ser jeg på hans bidrag som avgjørende for tolkning og videre utvikling av en kristen folkehøgskolepraksis. Sett opp mot problemstillingen, har Roots teorier først og fremst bidratt til å identifisere en type folkehøgskoleteologi som blant annet kommer til uttrykk gjennom de to valgte praksisene. Hans teorier vil også kunne anvendes i videreutviklingen av disse praksisene.. Å få sette ord på at disse praksisene er spesielt godt egnet i vår tid, styrker motivasjonen for å videreutvikle dem. I en tid hvor det er krig i Europa, økonomisk uro i Norge og signal om sprengt kapasitet innen psykisk helse, er det ikke utenkelig at folkehøgskolene vil få en viktig rolle fremover. Kanskje trenger dagens unge en flytende folkehøgskolekirke? På kveldsmøte er det plass, medvandrerer gjør seg klar for å forkyne evangeliet. «... sharing in the life of another... turning negation from prison to communion» (Root, 2017, p. 130)

5.2 Kristen folkehøgskolepraksis som kirke i vår tid

Jeg mener å ha demonstrert at mine to folkehøgskolepraksiser *sammen* kan sees på som kirke, selv om de hver for seg kanskje har noen vesentlige mangler. Jeg har opplevd problemstillingen som særlig interessant fordi vi lever i en tid hvor mange ikke har erfaring med kirke. I en tid preget av sekularisering forventer man at trosformidling skal være krevende. Det har derfor vært veldig spesielt å oppleve at de aller fleste kommer på skolens frivillige kveldsmøte og at det er interesse og rom for å snakke om tro. Samtidig innebærer dette noen teologiske utfordringer som jeg mener denne oppgaven har satt søkelys på. Strengt tatt ser jeg ikke på det som avgjørende hvorvidt folkehøgskole (i streng forstand) kan ses på som kirke eller ikke. Det jeg derimot ser på som ytterst viktig, er om man gjennom denne oppgaven og en slik prosess kan bli litt klokere og bedre utrustet til å praktisere kirke på en måte som gir mening for unge mennesker i dag, både i og utenfor folkehøgskolen.

5.3 Utsyn

I møtet med synlige kjennetegn på kirke og praksiser i denne oppgaven, oppleves det som om det gudommelige og åndelige har blitt satt litt på sidelinjen. Uavhengig av tilnærminger, metoder og virkemidler, har vi å gjøre med en Gud som ikke er begrenset av hvilke samfunnsmessige trender eller foretrukne praksiser som diskuteres som mer eller mindre kirke. Gud viser igjen og igjen at det ikke nødvendigvis er den som tilsynelatende er mest egnet, som velges til å utføre hans vilje. Det kan slik sett tenkes at folkehøgskolens kristne praksiser i fremtiden kan lede an og være en plass hvor evangeliet frimodig forkynnes til åpne øre, som kirke.

Kanskje kan et år på en kristen folkehøgskole i fremtiden bli sett på som en utvidet og forsinket konfirmasjon. Et års vandring hvor man ser bakover mot konfirmasjonens røtter, og hvor året avsluttes med en bekreftelse på sin tro og starten på det voksne liv. Det er for meg en vakker drøm og et håp for fremtiden.

5.4 Videre forskning

Mitt neste prosjekt når jeg snart vender tilbake til livet som folkehøgskolelærer, blir å jobbe med en egen liturgi for vår skole. Jeg tror det hadde vært en styrke om det kristne kveldsmøte

hadde noe mer fast innhold i tillegg til åpning, lovsang, andakt, velsignelse og kake. Noe enkelt som kan gjennomføres og praktiseres uavhengig av hvem av personalet som er på jobb. Noe som gir tilhørighet og identitet til en samling som hvert år har en fantastisk mulighet til å gi evangeliet til ungdom på søken etter noe ekte.

Mitt arbeid med denne oppgaven baserte seg kun på to av mange typer praksiser på en folkehøgskole. I forlengelsen av dette arbeidet ville det derfor vært interessant å utvide fokuset til en studie som omfattet en vurdering av alle eller andre av folkehøgskolens karakteristika opp mot kirke. Den stafettpinnen leverer jeg gjerne videre.

Litteraturliste

- Austad, T. (2008). *Tolkning av kristen tro : metodespørsmål i systematisk teologi*. Høyskoleforl.
- Folkehøgskolerådet. (2023). *Folkehøgskolepedagogikk*. Folkehøgskolerådet. Retrieved 12.05.23 from <https://www.folkehogskole.no/om-folkehogskole/folkehogskolepedagogikk>
- Hegstad, H. (2009). *Den virkelige kirke : bidrag til ekklesiologien* (Vol. nr. 19). Tapir akademisk forl.
- Lov om folkehøgskoler, (2002). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-12-06-72>
- Lövgren, J., & Det Teologiske, m. (2018). *The reflective community : learning processes in Norwegian folk high schools* MF Norwegian School of Theology]. Oslo.
- Norheim, B. E. H. (2014). *Practicing baptism : Christian practices and the presence of Christ*. Pickwick Publications.
- Osmer, R. R. (2008). *Practical theology : an introduction*. Eerdmans.
- Root, A. (2017). *Faith formation in a secular age : responding to the church's obsession with youthfulness* (Vol. 1). Baker Academic.
- Root, A. (2022). *The Church after Innovation* (Vol. Ministry in a Secular Age Book #5) [Kindle Edition]. Baker Academic, a division of Baker Publishing Group.
- Sproul, R. C., & Nichols, S. J. (Eds.). (2016). *The Legacy of Luther* [Kindle]. Reformation Trust Publishing.
- Ward, P. (2002). *Liquid church*. Hendrickson Publishers.
- Ward, P. (2017). *Introducing practical theology : mission, ministry, and the life of the church* [Kindle]. Baker Academic.